

AgEcon SEARCH

RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

Authors' contribution/
Wkład autorów:
A. Zaplanowanie badań/
Study design
B. Zebranie danych/
Data collection
C. Analiza statystyczna/
Statistical analysis
D. Interpretacja danych/
Data interpretation
E. Przygotowanie tekstu/
Manuscript preparation
F. Opracowanie
piśmiennictwa/
Literature search
G. Pozyskanie funduszy/
Funds collection

“SLOW CITY” AS A LOCAL DEVELOPMENT MODEL

„SLOW CITY” JAKO MODEL ROZWOJU LOKALNEGO

Ewa Zaděcka^{1(A,B,C,D,E,F,G)}

¹Cracow University of Economics/ Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Zaděcka, E. (2018). “Slow city” as a local development model/ „Slow city” jako model rozwoju lokalnego. *Economic and Regional Studies*, 11(30), 84-106. <https://doi.org/10.2478/ers-2018-0027>

ORIGINAL ARTICLE
JEL code: O18, Q00, R00
Submitted:
June 2018
Accepted:
September 2018
Tables: 6
Figures: 0
References: 80

ORYGINALNY ARTYKUŁ
NAUKOWY
Klasyfikacja JEL: O18, Q00,
R00
Zgłoszony:
Czerwiec 2018
Zaakceptowany:
Wrzesień 2018
Tabele: 6
Rysunki: 0
Literatura: 80

Summary

Subject and purpose of work: The goal of the article is to characterize the “slow city” model, its assumptions, conditions and effects of its implementation in Polish conditions. It also aims to present intelligent solutions in using own resources of small cities.

Materials and methods: The article was based on the study and synthesis of Polish and foreign literature and a review of strategic documents of Polish cities belonging to Cittaslow.

Results: The article fills the existing gap in the area of contemporary strategies for the development of small towns. It describes the “slow city” model, on the basis of which small cities belonging to the Cittaslow city network are developing. Intelligent solutions in the use of endogenous own resources of small cities are also presented.

Conclusions: The analysis carried out made it possible to state that the “slow city” model is useful in the development of small towns. It guarantees optimal and intelligent use of endogenous resources of a small town. However, the review of the strategic documents of the cities of “slow city” shows that these cities affect, like most small cities, negative socio-economic phenomena.

Keywords: “slow city” model, “smart city” model, Cittaslow, local development

Streszczenie

Przedmiot i cel pracy: Celem artykułu jest charakterystyka modelu „slow city”- założeń, uwarunkowań oraz efektów jego implementacji na gruncie polskim a także przedstawienie inteligentnych rozwiązań w wykorzystaniu zasobów własnych małych miast.

Materiały i metody: Artykuł powstał w oparciu o studia i syntezę literatury polskiej i zagranicznej oraz przegląd dokumentów strategicznych polskich miast należących do Cittaslow.

Wyniki: Artykuł zapełnia dotychczasową lukę w obszarze współczesnych strategii rozwoju małych miast. Opisuje model „slow city”, w oparciu o który rozwijają się małe miast należące do sieci miast Cittaslow. Prezentuje inteligentne rozwiązania w wykorzystaniu endogenicznych zasobów własnych małych miast.

Wnioski: Przeprowadzona analiza pozwoliła stwierdzić, że model „slow city” jest przydatny w procesie rozwoju małych miast. Gwarantuje optymalne i inteligentne wykorzystanie endogenicznych zasobów małego miasta. Jednakże przegląd dokumentów strategicznych miast „slow city” pokazuje, że miasta te dotykają – jak większość małych miast, negatywne zjawiska społeczno-gospodarcze.

Słowa kluczowe: model „slow city”, model „smart city”, Cittaslow, rozwój lokalny

Address for correspondence/ Adres korespondencyjny: mgr Ewa Zaděcka, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Katedra Handlu i Instytucji Rynkowych, ul. Rakowicka 27, 31-510 Kraków, Polska; tel. +12 293-52-83, e-mail: ewa.zadecka@wp.pl

Journal indexed in/ Czasopismo indeksowane w: AgEcon Search, AGRO, BazEkon, Index Copernicus Journal Master List, ICV 2017: 100,00; Polish Ministry of Science and Higher Education 2016: 9 points/ AgEcon Search, AGRO, BazEkon, Index Copernicus Journal Master List ICV 2017: 100,00; Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego 2016: 9 punktów. **Copyright:** © 2018 Pope John Paul II State School of Higher Education in Białá Podlaska, Ewa Zaděcka. All articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material, provided the original work is properly cited and states its license.

Introduction

Nowadays, the importance of endogenous factors in the development of small and medium cities is increasing. The reason for this is the search for new solutions in creating a pro CESI development of multidirectional the negative phenomena in small towns, in the literature referred to as the phenomenon of shrinking small towns (*shrinking cities*). The crisis of small towns touches all spheres of their operation: economic, social or environmental. There is therefore a need to change the existing model of extensive development based on attracting investors from outside the model of smart growth endogenous own resources.

The article characterizes the contemporary model of small city development based on endogenous potential. It is a model of "slow city" whose developmental assumptions, which have the genesis in the idea of "slow life", are in many areas convergent with the assumptions of the "smart city" model.

The inference is based on the studies completed by the author and the synthesis of Polish and foreign literature, once a review of strategic documents of Polish cities belonging to Cittaslow.

The concept of local development - systematics

Defining the term „local development” is not an easy thing, because local development is a category of socio-economic development understood and captured in various ways (Kožuch, 2011). For R. Broła (1998, pp. 9-10) is a complex concept that can not be clearly defined. *„The degree of this complexity is a derivative of the multitude of goals that development is meant to serve and the diversity of activities that shape them.”* The concept of „local development” usually functions with such concepts as locality, local community, local system, or local resources (Bańko, 1961; Trojanek, 1994). Often, the notion of local development is wrongly identified with the concept of regional development. Local development concerns smaller territorial units (communes and poviats), while the development on the level of the voivodship, according to A. Szewczuk (2011) should be considered in terms of regional development. R. Broł (1998) locates the process of local development in the city, rural or urban-rural commune, or a differently designated subregion (local socio-territorial system) characterized by specific features of space, economy and culture and local preference through the hierarchy of values (Broł 1998). The subject of further considerations in this article is local development stimulated by the use of local resources.

Define local development should first cite the classic a definition of this concept by T. Markowskiego (2008, p. 9), which treats local development as *„quantitative and qualitative changes taking place in the social and economic functioning of a local government unit”*. A definition useful from the point of view of this study is that presented by A.

Wstęp

Współcześnie wzrasta znaczenie czynników endogenicznych w rozwoju małych i średnich miast. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest poszukiwanie nowych rozwiązań w procesie kreowania rozwoju z uwagi na negatywne wielokierunkowe zjawiska zachodzące w małych miastach, w literaturze określane jako zjawisko kurczenia się małych miast (*shrinking cities*). Kryzys małych miast dotyka wszystkich sfer ich funkcjonowania: gospodarczej, społecznej czy środowiskowej. Zachodzi zatem konieczność zmiany dotychczasowego modelu rozwoju z ekstensywnego, opartego na pozyskiwaniu inwestorów z zewnątrz na model inteligentnego rozwoju endogennych zasobów własnych.

W artykule scharakteryzowano współczesny model rozwoju małych miast bazujący na potencjale endogenicznym. Jest nim model „slow city”, którego założenia rozwojowe mające genezę w idei „slow life” są w wielu obszarach zbieżne z założeniami modelu „smart city”.

Wnioskowanie oparto na przeprowadzonych przez autorkę studiach i syntezie literatury polskiej i zagranicznej oraz przeglądzie dokumentów strategicznych polskich miast należących do Cittaslow.

Pojęcie rozwoju lokalnego-systematyka

Zdefiniowanie terminu „rozwój lokalny” nie jest rzeczą łatwą, bowiem rozwój lokalny jest kategorią rozwoju społeczno-gospodarczego rozumianą i ujmowaną w rozmaity sposób (Kožuch, 2011). Dla R. Broła (1998, s. 9-10) to pojęcie złożone, którego nie da się jednoznacznie sprecyzować. *„Stopień tej złożoności jest pochodną wielorakości celów, którym rozwój ma służyć, oraz różnorodności działań, które je kształtują”*. Pojęcie „rozwoju lokalnego” funkcjonuje najczęściej z takimi pojęciami jak lokalność, lokalizm, społeczność lokalna, układ lokalny, czy lokalne zasoby (Bańko, 1961; Trojanek, 1994). Często pojęcie rozwoju lokalnego niesłusznie utożsamiane jest z pojęciem rozwoju regionalnego. Rozwój lokalny dotyczy mniejszych jednostek terytorialnych (gmin i powiatów), natomiast rozwój na poziomie województwa, można zdaniem A. Szewczuk (2011) rozpatrywać już w kategoriach rozwoju regionalnego. R. Broł (1998) umiejscawia proces rozwoju lokalnego na obszarze miasta, gminy wiejskiej lub miejsko-wiejskiej, lub inaczej wyznaczonym subregionie (lokalnym układzie społeczno-terytorialnym) charakteryzujący się określonymi cechami przestrzeni, gospodarki i kultury oraz lokalną preferencją poprzez hierarchię wartości (Broł 1998). Przedmiot dalszych rozważań w niniejszym artykule jest rozwój lokalny pobudzony przez wykorzystanie lokalnych zasobów.

Definiując rozwój lokalny należy w pierwszej kolejności przytoczyć klasyczną definicję tego pojęcia autorstwa T. Markowskiego (2008, s. 9), który traktuje rozwój lokalny jako *„zmiany ilościowe i jakościowe zachodzące w społecznym i gospodarczym funkcjonowaniu jednostki samorządu terytorialnego”*. Definicją przydatną z punktu widzenia niniejszego opracowa-

Jewtuchowicz (1995, p. 87), which not only defines the concept of local development, but also indicates how it is implemented using its own resources and energy. According to this author local development is „*a process of differentiation and enrichment of the economic and social activities in a particular territory, involving the mobilization and coordination of their resources and energy.*” J. J. Parysek (1995, p. 22) accepts for local development „*conducting activities for the economic and social development of a given territorial unit (city, commune) with the use of its resources, taking into account the needs of residents and their participation in decisions.*” Also A. Sztando (1998, pp. 14-15) believes that „*today the interest of the local community represented by the municipality's self-government lies in creating and maintaining the development of the functional complex and productive forces of the local system.*”

A slightly different approach R. Broła (1998, p. 212-122), because from the point of view of the characteristic features of local development, its main goals and entities responsible for conducting development policy, it presents a definition in which local development is recognized as „*Harmonized and systematic activities of the local community, local authorities and other entities operating in the commune, aimed at creating new and improving existing utility values of the commune.*” Similarly, the term indicating the entities creating local development defines J. J. Parysek (2001, p. 46). According to the author, local development should be understood as „*shaping the best possible living conditions in the local environment, or improving the organization, structure and functioning of the local, territorial social system, mainly through the use of local development resources.*” This author treats local development as a result of cooperation between local communities, local government and other organizations and institutions, mainly non-profit (Parysek, 1995, 2001). By contrast, A. Myna (1998) to the entities initiating local development include local authorities, ecological lobbies, socio-cultural associations, entrepreneurs and local communities. In turn according to A. Adamowicz (2003), local development is the result of the activity of local businesses using the available internal and external resources to conduct processes of production of goods and services, which are related to processes of exchange and consumption. According to E. J. Blakley (2002, p. 16) local development is initiated by a slightly wider group of entities. This author defines local development as „*a process in which local authorities or neighborhood organizations engage to stimulate or at least maintain a business or employment.*” A slightly different approach, because from the point of view of the local community and its needs, L. presents Wojtasiewicz (1996, p. 14), for whom local development is a „*process of changes taking place in a given local system, taking into account the needs, preferences and hierarchy of values appropriate to this system.*”

The considerations discussed above on the concept of local development highlight the characteristic features of local development:

nia jest ta zaprezentowana przez A. Jewtuchowicz (1995, s. 87), który nie tylko definiuje pojęcie rozwoju lokalnego, ale również wskazuje na sposób jego realizacji z wykorzystaniem własnych zasobów i energii. Zdaniem tego autora rozwój lokalny to „*proces zróżnicowania i wzbogacania działalności ekonomicznych i społecznych na określonym terytorium, polegający na mobilizacji i koordynacji własnych zasobów i energii.*” J. J. Parysek (1995, s. 22) przyjmuje za rozwój lokalny „*prowadzenie działań na rzecz rozwoju gospodarczego i społecznego danej jednostki terytorialnej (miasta, gminy) z wykorzystaniem jej zasobów, uwzględnieniem potrzeb mieszkańców oraz przy ich udziale w podejmowanych decyzjach.*” Również A. Sztando (1998, s. 14-15) uważa, że „*dzisiaj interes społeczności lokalnej reprezentowany przez samorząd gminy leży w wykreowaniu i utrzymaniu rozwoju kompleksu walorów użytkowych i sił wytwórczych układu lokalnego.*”

Nieco inne podejście R. Broła (1998, s.121-122), bo z punktu widzenia charakterystycznych cech rozwoju lokalnego, jego zasadniczych celów oraz podmiotów odpowiedzialnych za prowadzenie polityki rozwoju prezentuje definicja, w której za rozwój lokalny uznaje się „*zharmonizowane i systematyczne działania społeczności lokalnej, władzy lokalnej oraz pozostałych podmiotów funkcjonujących w gminie, mających na celu kreowanie nowych i poprawę istniejących walorów użytkowych gminy.*” Podobnie termin ten wskazując na podmioty kreujące rozwój lokalny definiuje J. J. Parysek (2001, s. 46). Według autora przez rozwój lokalny należy rozumieć „*kształtowanie możliwie najlepszych warunków życia w lokalnym środowisku, względnie doskonalenie organizacji, struktury i funkcjonowania lokalnego, terytorialnego systemu społecznego, głównie poprzez wykorzystanie lokalnych zasobów rozwoju.*” Autor ten traktuje rozwój lokalny jako wynik współpracy społeczności lokalnych, samorządu terytorialnego oraz innych organizacji i instytucji, głównie typu non-profit (Parysek, 1995, 2001). Natomiast A. Myna (1998) do podmiotów inicjujących rozwój lokalny zalicza władze lokalne, lobby ekologiczne, stowarzyszenia społeczno - kulturowe, przedsiębiorców oraz społeczności lokalne. Z kolei według A. Adamowicza (2003), rozwój lokalny jest wynikiem aktywności lokalnych podmiotów gospodarczych wykorzystujących dostępne im wewnętrzne i zewnętrzne zasoby do prowadzenia procesów produkcji towarów i usług, z którymi powiązane są procesy wymiany i konsumpcji. Zdaniem E. J. Blakley (2002, s. 16) rozwój lokalny jest inicjowany przez nieco szersze grono podmiotów. Autor ten definiuje rozwój lokalny jako „*proces, w którym władze lokalne lub organizacje sąsiedzkie angażują się w celu stymulowania lub przynajmniej utrzymania działalności gospodarczej lub zatrudnienia.*” Nieco inne podejście, bo z punktu widzenia społeczności lokalnej i jej potrzeb prezentuje L. Wojtasiewicz (1996, s. 14), dla której rozwój lokalny to „*proces zmian, zachodzących w danym układzie lokalnym, z uwzględnieniem właściwych temu układowi potrzeb, preferencji i hierarchii wartości.*”

Przeprowadzone powyżej rozważania nad pojęciem rozwoju lokalnego uwydatniają charakterystyczne cechy rozwoju lokalnego:

- local development is a multidimensional category, combining many interdependent social, economic, political, cultural, technological and psychological processes and phenomena (Gorzela, 1989),
- local development is a covering process harmonized and systematic operation of the local community, local authority and other entities operating in the commune (Brol, 1998),
- local development is consciously initiated and created by local authorities, entrepreneurs, non-governmental organizations and residents, aiming at creative, effective and rational use of local material and intangible resources (Sienkiewicz, 2016),
- local development is conducted from the point of view and preferences of the local community, local resources and involving local communities, local government structures, non-profit institutions and organizations in the process (Sienkiewicz, 2016),
- local development is a conscious, purposeful and prospective activity in the interest and with the participation of the local community (Sekuła, 2005),
- local development refers to a separate area, territory (eg: commune, city) smaller than regional development (Brol, 1998),
- local development is an example of an autonomous development model, which is based on the potential inherent in given unit (Brol, 2005),
- first of all, strengths and endogenous factors are the driving force for development (Myna, 1998).

Of the listed groups of entities, local authorities play a decisive role in creating local development. The reasons for this are essentially two. First, the local authority is the actual user of the site, which, unlike other local entities, does not run a profit-oriented activity. Secondly, Polish law imposes on local governments the obligation to perform specific public tasks, from the premise leading to local development. At the local level, the self-government of a commune and a poviát are entities that pursue a development policy¹, in accordance with the Act of December 6th, 2006 on the principles of conducting development policy (Journal of Laws 2006 No. 227 item 1658). Referring to the issue of developing detailed programs, programming documents and development strategies, it should be pointed out that in accordance with the Act of 8th March 1990 on municipal self-government (Journal of Laws of 2016 item 446) and the Act of 5th June 1998 on poviát self-government (OJ of 2015, item 1445), the sole property of the commune and county council is „adopting development programs in the manner specified in the regulations on the principles of conducting

- rozwój lokalny to kategoria wielowymiarowa, łącząca wiele współzależnych procesów i zjawisk społecznych, gospodarczych, politycznych, kulturowych, technologicznych, psychologicznych (Gorzela, 1989),
- rozwój lokalny jest procesem obejmującym zharmonizowane i systematyczne działanie społeczności lokalnej, władzy lokalnej oraz pozostałych podmiotów, funkcjonujących w gminie (Brol, 1998),
- rozwój lokalny jest świadomie inicjowany i kreowany przez władze lokalne, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe oraz mieszkańców, zmierzającym do kreatywnego, efektywnego i racjonalnego wykorzystania miejscowych zasobów materialnych i niematerialnych (Sienkiewicz, 2016),
- rozwój lokalny prowadzony jest z punktu widzenia i preferencji społeczności lokalnej, lokalnych zasobów oraz przy zaangażowaniu w ten proces społeczności lokalnych, struktur samorządu terytorialnego oraz instytucji i organizacji niekomercyjnych (Sienkiewicz, 2016),
- rozwój lokalny to świadoma, celowa i perspektywiczna działalność w interesie i przy udziale społeczności lokalnej (Sekuła, 2005),
- rozwój lokalny odnosi się do wyodrębnionego obszaru, terytorium (np.: gmina, miasto) mniejszego aniżeli rozwój regionalny (Brol, 1998),
- rozwój lokalny jest przykładem autonomicznego modelu rozwoju, a więc opierającego się na potencjale tkwiącym w danej jednostce (Brol, 2005),
- motorem rozwoju są przede wszystkim siły i czynniki endogeniczne (Myna, 1998).

Spośród wymienionych grup podmiotów decydującą rolę w kreowaniu rozwoju lokalnego odgrywają władze lokalne. Powody tego są zasadniczo dwa. Po pierwsze władza lokalna jest faktycznym użytkownikiem terenu, który w przeciwieństwie do innych podmiotów lokalnych nie prowadzi działalności nastawionej na zysk. Po drugie polskie prawo nakłada na samorządy obowiązek wykonywania określonych zadań publicznych, z założenia prowadzących do rozwoju lokalnego. Na szczeblu lokalnym samorząd gminy i powiatu są podmiotami, które prowadzą politykę rozwoju¹, zgodnie z ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. 2006 Nr 227 poz. 1658). Odnosząc się do kwestii opracowywania szczegółowych programów, dokumentów programowych i strategii rozwoju wskazać należy, iż zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U. 2016 poz. 446) oraz ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2015 poz. 1445) do wyłącznej właściwości rady gminy i powiatu należy „przyjmowanie programów rozwoju w trybie określonym w przepisach

¹ According to art. 2 of the Act on the principles of conducting development policy, development policy is understood as a set of interrelated actions taken and implemented to ensure sustainable and sustainable development of the country, socio-economic cohesion, regional and spatial development, raising the competitiveness of the economy and creating new jobs on a national scale, regional or local.

¹ Zgodnie z treścią art. 2 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przez politykę rozwoju rozumie się zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju, spójności społeczno-gospodarczej, regionalnej i przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej.

development policy". The above regulations do not oblige self-governments of communes and counties to develop and implement development strategies. The exception is the act on the self-government of the voivodship, which obliges the voivodship wans self-government to conduct the voivodship's development policy, including the development of the province's development strategy. What's more, the voivodship self-government, while formulating its development strategy, cooperates, among others with local self-government units from the province. What, according to K. Pająk (2011) motivates communes and poviats to develop, adopt and implement development strategies, there are numerous social and economic conditions as well as directly resulting from the possibility of using the EU budget as part of Poland's membership in this organization.

Classification of local development factors

For A. Sekułą (2005) local development should be considered a multi-level (multilevel) category, which includes economic, social, spatial, cultural, political and ecological dimensions. A similar division of spheres of local development is proposed by A. Classik and F. Kuźniak (1998). These authors believe that local development includes the following dimensions of the functioning of the local community: socio-cultural, environmental, infrastructural, economic and spatial. For S. L. Bagdzińskiego (1994) and W. Kosiedowskiego heavy (2008) local developments includes five dimensions, which have been grouped factors determining local development: economic, social, technical/technological, environmental and political.

Table 1. Factors of local development
Tabela 1. Czynniki rozwoju lokalnego

Dimensions of development/ Wymiary rozwoju	Factors/ Czynniki
economic/ ekonomiczne	size and way of functioning of the local and regional goods and services market, capital growth, increase in demand and changes in its structure, increase in employment, inflow of investments, increase of entrepreneurship and innovation, formation of new management, etc/ wielkość i sposób funkcjonowania lokalnego i regionalnego rynku dóbr i usług, wzrost kapitału, wzrost popytu i zmiany w jego strukturze, wzrost zatrudnienia, napływ inwestycji, podniesienie przedsiębiorczości i innowacyjności, ukształtowanie nowego zarządzania, itp.
social/ społeczne	changes in population and demographic structure, changes in the level and lifestyle, increase in education, increase in the activity of the authorities and society and dissemination of entrepreneurial attitudes, public participation in local and regional decision making, pace and nature of urbanization processes, improving the efficiency of local administration, etc./ zmiany w liczbie ludności i strukturze demograficznej, zmiany w poziomie i stylu życia, wzrost wykształcenia, wzrost aktywności władz i społeczeństwa oraz upowszechnianie przedsiębiorczych postaw, udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji lokalnych i regionalnych, tempo i charakter procesów urbanizacji, podnoszenie sprawności funkcjonowania administracji lokalnej, itp.

o zasadach prowadzenia polityki rozwoju". Powyższe regulacje nie obligują samorządów gmin i powiatów do opracowywania i wdrażania strategii rozwoju. Wyjątkiem jest ustawa o samorządzie województwa, która obliguje samorząd województwa do prowadzenia polityki rozwoju województwa, a w tym do opracowywania strategii rozwoju województwa. Co więcej, samorząd województwa formułując swoją strategię rozwoju współpracuje m.in. z jednostkami lokalnego samorządu terytorialnego z obszaru województwa. Tym, co zdaniem K. Pająk (2011) motywuje gminy i powiaty do opracowywania, uchwalania i wdrażania strategii rozwoju są liczne uwarunkowania społeczne, ekonomiczne oraz wynikające bezpośrednio z możliwości korzystania ze środków budżetu UE w ramach członkostwa naszego kraju w tej organizacji.

Klasyfikacja czynników rozwoju lokalnego

Za A. Sekułą (2005) rozwój lokalny uznać należy za kategorię wielopłaszczyznową (wielopoziomową), która obejmuje wymiary gospodarczy, społeczny, przestrzenny, kulturalny, polityczny i ekologiczny. Zbliżony podział sfer rozwoju lokalnego proponuje A. Klasik i F. Kuźniak (1998). Autorzy ci uważają, że rozwój lokalny obejmuje następujące wymiary funkcjonowania społeczności lokalnej: społeczno-kulturowy, środowiskowy, infrastrukturalny, gospodarczy i przestrzenny. Dla S. L. Bagdzińskiego (1994) i W. Kosiedowskiego (2008) rozwój lokalny obejmuje pięć wymiarów, w których zostały pogrupowane czynniki determinujące rozwój lokalny: ekonomiczny, społeczny, techniczny/technologiczny, ekologiczny i polityczny.

Dimensions of development/ Wymiary rozwoju	Factors/ Czynniki
technical contents/ technology/ techniczne/technologiczne	development of scientific and research facilities, share of high-tech production, qualitative diversification of production, production and product innovations, improvement of technical infrastructure, etc./ rozwój zaplecza naukowo-badawczego, udział produkcji wysokiej technologii, jakościowe zróżnicowanie produkcji, innowacje produkcyjne i produktowe, doskonalenie infrastruktury technicznej, itp.
ecological/ ekologiczne	rationalization of natural resources management, increase of ecological awareness, progress in ecological education, implementation of „clean” technologies, stimulation of healthy food production, etc./ racjonalizacja gospodarowania zasobami środowiska naturalnego, wzrost świadomości ekologicznej, postęp w edukacji ekologicznej, wdrażanie „czystych” technologii, stymulowanie produkcji zdrowej żywności, itp.
political/ polityczne	the nature of power, the manner of exercising power, the scope of powers and powers of authority, the degree of public acceptance of power, etc./ charakter władzy, sposób sprawowania władzy, zakres kompetencji i uprawnień władzy, stopień akceptacji władzy przez społeczeństwo itp.

Source: own work based on Bagdziński (1994, p. 15); Kosiedowski (2008, pp. 234-235); Brol (2006, 16-17); Klasik, Kuźnik (1998, p. 396).

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bagdziński (1994, s.15); Kosiedowski (2008, s. 234-235); Brol (2006, 16-17); Klasik, Kuźnik (1998, s. 396).

Important from the point of view of this study is the method of grouping local development factors presented by R. Brol (2006) into internal (endogenous) and external (exogenous) factors. As emphasized by S. Korenik (1999), endogenous factors are all elements of significance for the economy of a given area, often of a specific, unique character, corresponding only to the given local system. This group includes a factor determining the development capacity of resources in individual dimensions of local (regional) development (Kuchmacz, 2016). According to R. Brol (2006), developmental abilities may have:

- demographic resources defined as: the structure of population by age and education, vocational qualifications, community integration, intellectual infrastructure, living conditions, social institutions and services, and the activity of society in the local territorial social system and social organizations;
- a local ecosystem whose factors are: components and resources of the natural environment, the state of pollution and environmental devastation, the development potential of ecological infrastructure and ecological awareness;
- infrastructure including: institutions and devices of technical infrastructure, development potential of infrastructure, infrastructure investments and rich budgets of communes, poviats, and the region;
- local economy, whose development factors are: entrepreneurship, innovation capacity, and the scale and structure of local and regional markets, local government offer the benefits of external competitiveness of municipalities, counties and the region;

Istotny z punktu widzenia niniejszego opracowania jest sposób grupowania czynników rozwoju lokalnego zaprezentowany przez R. Broła (2006) na czynniki wewnętrzne (endogeniczne) i zewnętrzne (egzogeniczne). Jak podkreśla S. Korenik (1999), czynniki endogeniczne są to wszelkie elementy mające znaczenie dla gospodarki danego obszaru, często o charakterze specyficznym, unikalnym, odpowiadającym tylko danemu układowi lokalnemu. W skład tej grupy wchodzi czynniki określające zdolność rozwojową zasobów w poszczególnych wymiarach rozwoju lokalnego (regionalnego) (Kuchmacz, 2016). Zdaniem R. Broła (2006) zdolności rozwojowe mogą posiadać:

- zasoby demograficzne określone: strukturą ludności według wieku i wykształcenia, kwalifikacjami zawodowymi, integracją społeczności, infrastrukturą intelektualną, warunkami życia, instytucjami i usługami społecznymi oraz aktywnością społeczeństwa w działalności lokalnego terytorialnego systemu społecznego i organizacjach społecznych;
- lokalny ekosystem, którego czynnikami są: komponenty i zasoby środowiska przyrodniczego, stan zanieczyszczenia i dewastacji środowiska, potencjał rozwojowy infrastruktury ekologicznej i świadomość ekologiczna;
- infrastruktura obejmująca: instytucje i urzędy infrastruktury technicznej, potencjał rozwojowy infrastruktury, inwestycje infrastrukturalne oraz zasobność budżetów gmin, powiatów, regionu;
- gospodarka lokalna, której czynnikami rozwojowymi są: przedsiębiorczość, zdolność do innowacji, skala i struktura rynków lokalnych i regionalnych, samorządowa oferta korzyści zewnętrznych, konkurencyjność gmin, powiatów i regionu;

- local layout space defined by: spatial accessibility, physiographic conditions, composition and spatial order, space values and the effectiveness of space marketing.

The endogenous development based on these factors should be understood in the opinion of K. Mazur-Belzyt (2014) as a bottom-up, internal, with limited external integration, based on local potential. In turn, exogenous factors result from conditions outside the local system (Brol, 2006). External conditions are of macroeconomic nature, which local entities have no influence on, and which are the resultant of decisions and solutions adopted outside the local system, eg. on a regional scale, country or international organization of the EU (Warczak, 2015). Exogenous development is based on external intervention, without which it is impossible to enter the path of development. This applies in particular to external financing and the use of external experiences.

The importance of individual development factors changes over time. Currently, resource factors are becoming less important for quality factors such as qualifications of employees, quality and efficiency of transport and telecommunications infrastructure, administrative efficiency, diversification of the economic structure, living conditions and image of the area, "know-how" or reputation. According to A. and Gralak (2006), human capital is also gaining importance in the conditions of a knowledge economy. T. Markowski (2004) considers the broadly understood competitiveness and innovativeness of territorial units as an important factor in local development.

It should also be noted for M. Klamut (1994) that the endo- and exogenous factors (the so-called factors) are not autonomous with each other and interpenetrate. What's more, S. L. Bagdziński (1994) emphasizes that there is a number of feedbacks between them, depending on the area they concern. Individual endo- and exogenous factors may play both the role of stimulators and destymulators of local development, because the system of endogenous and exogenous factors of local development depends on M. Warczak (2015) from the proper management style, appropriate strategy of social and economic development and local factors (eg. development of entrepreneurship).

Cittaslow city network

It is necessary to agree with M. Warczak (2015, p. 117), who believes that *"despite the ongoing globalization processes that imprint on local systems, an increasing importance is attributed to internal (endogenous) factors that arise and develop in a given local system based on its resources"*. This view was confirmed in the strategic document Fri National Strategy for Regional Development 2010-2020, in which a territorial approach (*place-based approach*) is integrated as one of the principles of regional policy. The integrated territorial approach concerns *"better*

- przestrzeń układu lokalnego określona: dostępnością przestrzenną, warunkami fizjograficznymi, kompozycją i ładem przestrzennym, wartościami przestrzeni oraz skutecznością marketingu przestrzeni.

Wypracowany w oparciu o te czynniki rozwój endogeniczny rozumieć należy zdaniem K. Mazur-Belzyt (2014) jako oddolny, wewnętrzny, o ograniczonej integracji z zewnątrz, opierający się na potencjale lokalnym. Z kolei czynniki egzogeniczne wynikają z uwarunkowań tkwiących poza układem lokalnym (Brol 2006). Uwarunkowania zewnętrzne mają charakter makroekonomiczny, na które podmioty lokalne nie mają wpływu, a będące wypadkową decyzji i rozwiązań przyjętych na zewnątrz układu lokalnego, np. w skali regionalnej, kraju, czy organizacji międzynarodowej UE (Warczak, 2015). Rozwój egzogeniczny bazuje na interwencji zewnętrznej, bez której wejście na ścieżkę rozwoju nie jest możliwe. Dotyczy to zwłaszcza zewnętrznego finansowania oraz wykorzystania zewnętrznych doświadczeń.

Znaczenie poszczególnych czynników rozwoju zmienia się w czasie. Obecnie tracą na znaczeniu czynniki zasobowe na rzecz czynników jakościowych, takich jak kwalifikacje pracowników, jakość i sprawność infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej, sprawność administracji, zróżnicowanie struktury gospodarczej, warunki życia oraz image obszaru, „know how”, czy reputacja. Zdaniem A. Gralaka (2006) coraz większe znaczenie w warunkach gospodarki opartej na wiedzy zyskuje również kapitał ludzki. Natomiast T. Markowski (2004) za istotny czynnik rozwoju lokalnego uważa szeroko rozumianą konkurencyjność i innowacyjność jednostek terytorialnych.

Należy również zauważyć za M. Klamut (1994), że czynniki endo- i egzogeniczne (tzw. faktory) nie są autonomiczne względem siebie i wzajemnie się przenikają. Co więcej, S. L. Bagdziński (1994) podkreśla, że istnieje między nimi szereg sprzężeń zwrotnych, różnych w zależności od obszaru, którego dotyczą. Poszczególne czynniki endo- i egzogeniczne mogą pełnić zarówno rolę stymulatorów jak i destymulatorów rozwoju lokalnego, bowiem układ endogenicznych i egzogenicznych czynników rozwoju lokalnego zależy zdaniem M. Warczak (2015) od właściwego stylu zarządzania, odpowiedniej strategii rozwoju społeczno-gospodarczego oraz czynników lokalnych (np. rozwoju przedsiębiorczości).

Sieć miast Cittaslow

Zgodzić się trzeba z M. Warczak (2015, s. 117), który uważa, że *"współcześnie, pomimo postępującego procesów globalizacji, które odciskają piętno na układach lokalnych, coraz większe znaczenie przypisywane jest czynnikiem wewnętrznym (endogenicznym), powstałym i rozwijającym się w danym układzie lokalnym bazującym na jego zasobach"*. Pogląd ten znalazł swoje potwierdzenie w dokumencie strategicznym pt. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020, w którym za jedną z zasad polityki regionalnej jest zintegrowane podejście terytorialne (*place-based*

use of hidden or not properly used resources, including human resources and specializations of territories in regions with different levels of development”. As we read further, “the road to effective use of endogenous development factors is networking of processes related to the implementation of pro-development activities by creating formal and informal links between various entities involved in development activities and located at various levels of development policy management” (National Strategy of Regional Development 2010-2020, p. 76, www.mr.gov.pl, 02/05/2018).

Among the networks of cities that are developing using endogenous own resources are small cities belonging to the Cittaslow city network.

Idea Cittaslow originates from the “slow food” movement and was born in Italy in 1998. A year later, the mayors of four echoes of Italian towns: Greve In Chianti, Bra, Orvieto and Positano along with the representatives of the Slow Food Association established the “Cittaslow- International Association of Cities of Good Life”, abbreviated as Cittaslow², which in loose translation means “slow city” or “city of good life”.

The Cittaslow Association is a non-profit organization. The main goal of the association is to “promote and disseminate a culture of good life through research, experimental activities, implementation of solutions for city organization” (www.cittaslowpolska.pl, 25/04/2018) and promoting values such as “identity, historical memory, environmental protection, justice and social integration, local community and active citizenship” (www.cittaslowpolska.pl, 26.04.2018).

The task of accompanying Cittaslow is to promote the idea of “slow life”³ and providing support to cities in implementing solutions that are beneficial for development. It is rightly stated by A. Augustyn (2011, p. 754), that “the functioning of a slow-style city does not mean a slowdown in its development, on the contrary, it means development through constant improvement of the residents’ quality of life, increasing the attractiveness of the city and thus its competitiveness thanks to own resources, without disturbing at the same time the surrounding ecosystem”. The potential of “slow cities” is created by their local resources, such as attractive geographical location, natural landscapes, historical and cultural heritage, local traditions (including manufacturing) and customs, local products, handicrafts and crafts, high quality services, active local community, location, good quality of communication and technical infrastructure, or spatial attractiveness. The intention of the association “cities of good quality of life” helps cities to identify their own resources, and then support in the implementation of projects

approach). Zintegrowane podejście terytorialne dotyczy „lepszego wykorzystania ukrytych lub niewłaściwie wykorzystanych zasobów, w tym zasobów ludzkich oraz specjalizacji terytoriów w regionach o różnym poziomie rozwoju” Natomiast jak czytamy dalej, „drogą do efektywnego wykorzystania endogenicznych czynników rozwoju jest usieciowienie procesów związanych z realizacją działań prorozwojowych przez tworzenie formalnych i nieformalnych powiązań między różnymi podmiotami zaangażowanymi w działania na rzecz rozwoju i umiejscowionymi na różnych szczeblach zarządzania polityką rozwoju” (Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020, s. 76, www.mr.gov.pl, 02.05.2018r.)

Wśród sieci miast, które rozwijają się z wykorzystaniem endogenicznych zasobów własnych są małe miasta należące do sieci miast Cittaslow.

Idea Cittaslow wywodzi się z ruchu „slow food” i narodziła się we Włoszech w 1998 roku. Rok później burmistrzowie czterech włoskich miasteczek: Greve In Chianti, Bra, Orvieto oraz Positano wraz z przedstawicielami Stowarzyszenia Slow Food powołali do życia „Cittaslow-Międzynarodowe Stowarzyszenie Miast Dobrego Życia”, w skrócie nazywane Cittaslow², co w luźnym tłumaczeniu oznacza „powolne miasto” lub „miasto dobrego życia”.

Stowarzyszenie Cittaslow jest organizacją typu „non-profit”. Głównym celem działania stowarzyszenia jest „promowanie i rozpowszechnianie kultury dobrego życia poprzez badania, działania doświadczalne, wdrażanie rozwiązań dla organizacji miasta” (www.cittaslowpolska.pl, 25.04.2018 r.) oraz promowanie takich wartości jak „tożsamość, pamięć historyczna, ochrona środowiska, sprawiedliwość i integracja społeczna, lokalna społeczność i aktywne obywatelstwo” (www.cittaslowpolska.pl, 26.04.2018 r.).

Zadaniem Stowarzyszenia Cittaslow jest krzewienie idei „slow life”³ oraz zapewnienie wsparcia miastom we wprowadzaniu rozwiązań korzystnych dla rozwoju. Stwierdza A. Augustyn (2011, s. 754), że „funkcjonowanie miasta w stylu slow nie oznacza spowolnienia jego rozwoju, wręcz przeciwnie, oznacza rozwój poprzez nieustanną poprawę jakości życia mieszkańców, podnoszenie atrakcyjności miasta, a tym samym jego konkurencyjności dzięki posiadanym zasobom własnym, nie naruszając przy tym otaczającego ekosystemu”. Potencjał „slow cities” tworzą ich lokalne zasoby, takie jak atrakcyjne położenie geograficzne, naturalne krajobrazy, dziedzictwo historyczne i kulturowe, lokalne tradycje (również wytwórcze) i zwyczaje, lokalne produkty, rzemiosło i rękodzieło, wysoka jakość usług, aktywna społeczność lokalna, lokalizacja, dobra jakość infrastruktury komunikacyjnej i technicznej, czy atrakcyjność przestrzenna. Zamierzeniem stowarzyszenia „miast dobrej jakości

² Cittaslow is a combination of two words: from the Italian word “citta” meaning the city and the English word “slow”, translated as slow, slow.

³ The idea of slow life is an alternative to the fast pace of life, so characteristic for the society of the day of globalization. Her assumption is a slow life, no hurry, less violently, and therefore more attentive and healthier. At present, the philosophy of slow life permeates all spheres of human functioning: everyday life, ways of traveling, spending free time, choosing a job, or establishing interpersonal relations.

² Cittaslow stanowi połączenie dwóch słów: z języka włoskiego słowa „citta” oznaczającego miasto oraz angielskiego słowa „slow”, tłumaczonego jako wolny, powolny.

³ Idea slow life jest alternatywą dla szybkiego tempa życia, tak charakterystyczne dla społeczeństwa doby globalizacji. Jej założenie jest powolne życie, bez pośpiechu, mniej gwałtownie, a przez to bardziej uważne i zdrowsze. Obecnie filozofia slow life przenika do wszystkich sfer ludzkiego funkcjonowania: życia codziennego, sposoby podróżowania, spędzania wolnego czasu, wyboru pracy, czy nawiązywania relacji międzyludzkich.

that improve their quality and improve the comfort of living of residents, while at the same time protecting the preserved cultural heritage. S. Radstrom (2011), or J. Semmens and C. Freeman (2012) consider the local diversity based on their own resources as an important feature of Cittaslow cities, so that "slow cities" do not become - according to L. J. Servon and S. Pink (2015) cities-clones.

The Cittaslow Association "*undertakes valorisation of the cities themselves as well as the surrounding territory in any form: cultural, environmental, social and economic; promotes local microeconomics, exchange of good practices within the network, supports active citizenship activities among the local community in cooperation with future generations*" (www.cittaslowpolska.pl, 26/04/2018). The cities of Cittaslow are the source of ideas, initiatives and, finally, specific projects. As part of the Cittaslow City Network, specific and targeted initiatives are being undertaken. Pro-social and pro-environmental activities are aimed at preserving the unique character of each of the cities, which are given in particular by natural resources, culture and local traditions (hospitality, production, products). Modern technologies and an innovative way of organizing cities are used to improve the quality of historical urban fabric and introduce innovative solutions that increase the attractiveness of the city. The cities of Cittaslow are an example of cities uniquely combining the latest technologies with local and regional history and the heritage of cult cultures.

On the website of the association we read that "*the appreciation of the potential of small cities is a 21st century trend, perfectly fitting to the assumptions of sustainable development*" (www.cittaslowpolska.pl, 26.04.2018). According to E. Nowińska (2000), the main issue of sustainable development and spatial management is the continuous improvement of the quality of life of local communities through social, economic and ecological factors. The development of associated cities takes place in a way that does not affect any of these areas. Activities undertaken by cities are accepted by the society, economically effective and environmentally friendly. The cities of Cittaslow can therefore safely be called sustainable cities, ie those in which "*socio-economic goals are harmoniously combined with environmental issues and the use of energy to ensure the continuity of change*" (Banachowicz, Danielewicz, 2006, pp. 59-76).

Currently (as of July 2018), the association has 236 cities from 30 countries around the world. The Polish National Network of Cittaslow Cities, which is the national organizational structure of international association, currently includes 28 cities and the Self-government of the Warmian-Masurian Province as a supporting member.

Only cities with fewer than 50,000 inhabitants can belong to this organization. Moreover, it is necessary to pass the certification procedure positively and to pay the annual membership fee.

życia" jest pomoc miastom w identyfikacji ich własnych zasobów, a następnie wsparcie w realizacji projektów podnoszących ich jakość i polepszających wygodę życia mieszkańców, chroniąc jednocześnie zachowane dziedzictwo kulturowe. S. Radstrom (2011), czy też J. Semmens i C. Freeman (2012) za istotną cechą miast Cittaslow uznają ich lokalną różnorodność zbudowaną w oparciu o własne zasoby, przez co „slow cities” nie stają się – jak twierdzą L. J. Servon i S. Pink (2015) miastami-klonami.

Stowarzyszenie Cittaslow „*podejmuje waloryzację samych miast, jak też okolicznego terytorium w każdej formie: kulturalnej, środowiskowej, społecznej i gospodarczej; promuje lokalną mikroekonomię, wymianę dobrych praktyk w ramach sieci, wspiera działania aktywnego obywatelstwa wśród lokalnej społeczności we współpracy z przyszłymi pokoleniami*” (www.cittaslowpolska.pl, 26.04.2018 r.). Miasta Cittaslow są źródłem pomysłów, inicjatyw, a wreszcie konkretnych projektów. W ramach Sieci Miast Cittaslow podejmuje się konkretne i ukierunkowane inicjatywy. Działania prospołeczne i prośrodowiskowe zmierzają do zachowania niepowtarzalnego charakteru każdego z miast, jaki nadają w szczególności zasoby przyrodnicze, kultura i tradycje lokalne (gościnność, produkcja, wyroby). Wykorzystuje się nowoczesne technologie i nowatorski sposób organizacji miast, aby poprawiać jakość historycznej tkanki miejskiej oraz wprowadzić innowacyjne rozwiązania zwiększające atrakcyjność miasta. Miasta Cittaslow są przykładem miast unikalnie łączących najnowsze technologie z lokalną i regionalną historią oraz dziedzictwem kulturowym.

Na stronie stowarzyszenia czytamy, że „*docenienie potencjału niewielkich miast to trend XXI wieku, doskonale wpisujący się w założenia zrównoważonego rozwoju*” (www.cittaslowpolska.pl, 26.04.2018 r.). Za E. Nowińską (2000) należy stwierdzić, że zasadniczą kwestią zrównoważonego rozwoju i przestrzennego zagospodarowania jest ciągła poprawa jakości życia lokalnych społeczności za pomocą czynników społecznych, gospodarczych i ekologicznych. Rozwój stowarzyszonych miast odbywa się w sposób nie naruszający żadnej z tych sfer. Działania podejmowanie przez miasta są akceptowane przez społeczeństwo, efektywne gospodarczo i przyjazne dla środowiska przyrodniczego. Miasta Cittaslow można zatem śmiało nazwać miastami zrównoważonymi, czyli takimi, w których „*cele społeczno-gospodarcze są harmonijnie połączone ze sprawami środowiska i wykorzystaniem energii w celu zapewnienia ciągłości zmian*” (Banachowicz, Danielewicz, 2006, s. 59-76).

Obecnie (stan na lipiec 2018 roku) stowarzyszenie liczy 236 miast z 30 krajów świata. Do Polskiej Krajowej Sieci Miast Cittaslow, będącej krajową strukturą organizacyjną międzynarodowego stowarzyszenia przynależy obecnie aż 28 miast oraz Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, jako członek wspierający.

Do organizacji tej mogą należeć wyłącznie miasta, które liczą mniej niż 50 tysięcy mieszkańców. Nadto konieczne jest pozytywne przejście procedury certyfikacji oraz wnoszenie rocznej składki członkowskiej.

Table 2. General characteristics of Polish cities belonging to Cittaslow(as of 31.12. 2017)

Tabela 2. Ogólna charakterystyka polskich miast należących do Cittaslow (stan na 31.12. 2017 r.)

City/ Miasto	Type of commune/ Rodzaj gminy	Province/ Województwo	County/ Powiat	Area/ Powierzchnia (km ²)	The number of residents/ Liczba mieszkańców	Date of joining Cittaslow/ Data przystąpienia do Cittaslow
Barczewo	urban-rural/ miejsko-wiejska	warmińsko- mazurskie	olsztyński	4,58	7 369	2013
Bartoszyce	country/ wiejska	warmińsko- mazurskie	bartoszycki	11	24 082	2015
Biskupiec	urban-rural/ miejsko-wiejska	warmińsko- mazurskie	olsztyński	5	10 559	2006
Bisztynek	urban-rural/ miejsko-wiejska	warmińsko- mazurskie	bartoszycki	2, 16	2 425	2006
Dobre Miasto	urban-rural/ miejsko-wiejska	warmińsko- mazurskie	olsztyński	4,9	10 432	2013
Działdowo	city/ miejska	warmińsko- mazurskie	działdowski	11,47	21 362	2015
Głubczyce	urban-rural/ miejsko-wiejska	opolskie	głubczycki	12,5	12 759	2016
Gołdap	urban-rural/ miejsko-wiejska	warmińsko- mazurskie	gołdapski	17,2	13 737	2013
Górowo Iławec- kie	city/ miejska	warmińsko- mazurskie	bartoszycki	3,3	4 114	2014
Jeziorany	urban-rural/ miejsko-wiejska	warmińsko- mazurskie	olsztyński	3,4	3 295	2016
Kalety	city/ miejska	śląskie	tarnogórski	76,3	8 637	2014
Lidzbark	urban-rural/ miejsko-wiejska	warmińsko- mazurskie	działdowski	5,68	7 975	2015
Lidzbark War- miński	city/ miejska	warmińsko- mazurskie	lidzbarski	14,4	16 162	2006
Lubawa	city/ miejska	warmińsko- mazurskie	iławski	16,8	10 124	2012
Murowana Goślina	urban-rural/ miejsko-wiejska	wielkopolskie	poznański	8,6	10 435	2012
Nidzica	urban-rural/ miejsko-wiejska	warmińsko- mazurskie	niedzicki	6,9	14 099	2014
Nowe Miasto Lubawskie	city/ miejska	warmińsko- mazurskie	nowomiejski	11,4	11 062	2010
Nowy Dwór Gdański	urban-rural/ miejsko-wiejska	pomorskie	nowodworski	5,1	10 003	2014
Olsztynek	urban-rural/ miejsko-wiejska	warmińsko- mazurskie	olsztyński	7,69	7 662	2012
Orneta	urban-rural/ miejsko-wiejska	warmińsko- mazurskie	lidzbarski	9,6	8 951	2015
Pasym	urban-rural/ miejsko-wiejska	warmińsko- mazurskie	szczycieński	15,2	2 556	2014
Prudnik	urban-rural/ miejsko-wiejska	opolskie	prudnicki	20,5	21 390	2015
Rejowiec Fa- bryczny	city/ miejska	lubuskie	chełmski	14,3	4 419	2014
Reszel	urban-rural/ miejsko-wiejska	warmińsko- mazurskie	kętrzyński	3,8	4 649	2006
Rzgów	urban-rural/ miejsko-wiejska	łódzkie	łódzki- wschodni	16,8	3 309	2017
Ryn	urban-rural/ miejsko-wiejska	warmińsko- mazurskie	giżycki	4,1	2 898	2012

City/ Miasto	Type of commune/ Rodzaj gminy	Province/ Województwo	County/ Powiat	Area/ Powierzchnia (km ²)	The number of residents/ Liczba mieszkańców	Date of joining Cittaslow/ Data przystąpienia do Cittaslow
Sępól	urban-rural/ miejsko-wiejska	warmińsko- mazurskie	bartoszycki	4,6	2 013	2016
Sianów	urban-rural/ miejsko-wiejska	zachodniopo- morskie	koszaliński	15,9	6 666	2017

Source: own study based on the GUS, www.stat.gov.pl; www.polskawliczbach.pl, 02.05.2018.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS, www.stat.gov.pl; www.polskawliczbach.pl, 02.05.2018r.

In among the cities belonging to the Cittaslow town dominated by small⁴ (currently there are them 25). Other cities of the network, such as Bartoszyce, Działdowo and Prudnik, can be classified as medium-sized cities with more than 20,000 inhabitants.

The idea of "slow city" it has taken root mainly in Warmia and Mazury, where there are as many as 20 PKSMC cities.

In addition to the size criterion of the city, to belong to Cittasow must meet a wide catalog of 71 criteria classified in 7 key macro areas, such as: political energy and environmental policy, infrastructure, policies and the quality of urban space, agricultural policy, tourism and crafts, politics hospitable bones, awareness and education, and social integration policies and partnerships (cittaslowpolska.pl, 29 .07.2018).

Fulfilling the minimum of 50% + 1 of the above quality criteria, including at least one parameter in each area, is a condition for the successful passage of the certification procedure. Filling out the certification form makes it easier to identify and assess the endogenous potential on the basis of which the city will develop. It is also often a reference point when developing a diagnostic part of the city's development strategy. The verification foreseen for candidate cities is then repeated every five years to verify progress in implementing the next membership criteria. The member city must ensure that the above criteria are constantly implemented in accordance with the Association's goals (Knox 2005).

Characteristic features of the „slow city” model

Among the numerous models and concepts of urban development, the model of „slow city” is visible and as the most suited to the needs of a small city. It was created for cities with up to 50,000 inhabitants. Which does not mean that this model can not be useful in the development of larger urban centers. Currently a model „Slow city” there is no equivalent in Polish. It can be understood as a concept „calm” be a „leisurely” city. According to the author, such terminology fully reflects the essence of the concept.

According to L. Mierzejewskiej (2009) model „slow city” is an alternative approach to traditionally

⁴ As the basis for classification, the author has adopted the population criterion, according to which cities are considered to be small towns with up to 20,000 inhabitants, medium cities are those with 20,000 to 100,000 inhabitants, and large cities have over 100,000 inhabitants.

Wśród miast należących do Cittaslow przeważają miasta małe⁴ (obecnie jest ich 25). Pozostałe miasta sieci, takie jak Bartoszyce, Działdowo, Prudnik można zakwalifikować do miast średnich, liczących ponad 20 tysięcy mieszkańców.

Idea „slow city” zakorzeniła się głównie na Warmii i Mazurach, gdzie położonych jest aż 20 miast PKSMC.

Poza kryterium wielkościowym miasta aby należeć do Cittasow muszą spełnić szeroki katalog 71 kryteriów zaszerogowanych do 7 kluczowych makroobszarów, takich jak: polityka energetyczna i środowiskowa, polityka infrastrukturalna, polityka jakości przestrzeni miejskiej, polityka rolna, turystyczna i rzemieślnicza, polityka gościnności, świadomości i kształcenia, polityka integracji społecznej i partnerstwa (cittaslowpolska.pl, 29.07.2018r.).

Spełnienie minimum 50 % + 1 powyższych kryteriów jakościowych, w tym przynajmniej po jednym parametrze w każdym obszarze, jest warunkiem pomyślnego przejścia procedury certyfikacyjnej. Wypełnienie formularza certyfikacyjnego ułatwia rozpoznanie i ocenę potencjału endogenicznego, w oparciu o który miasto będzie się rozwijać. Równie często stanowi punkt odniesienia przy opracowywaniu części diagnostycznej strategii rozwoju miasta. Weryfikacja przewidziana dla miast kandydujących jest następnie powtarzana co pięć lat, w celu weryfikacji postępów w realizacji kolejnych kryteriów członkostwa. Miasto członkowskie musi zagwarantować, że powyższe kryteria będą stale realizowane zgodnie z celami Stowarzyszenia (Knox 2005).

Charakterystyczne cechy modelu „slow city”

Wśród licznym modeli i koncepcji rozwoju miast, model „slow city” jawi się jako najbardziej dopasowany do potrzeb małego miasta. Stworzony bowiem został z myślą o miastach liczących do 50 tysięcy mieszkańców. Co nie oznacza, że model ten nie może być przydatny również w rozwoju większych ośrodków miejskich. Obecnie model „slow city” nie ma odpowiednika w języku polskim. Może być rozumiany jako koncepcja „spokojnego” bądź „nieśpiesznego” miasta. Taka terminologia zdaniem autorki w pełni oddaje istotę koncepcji.

Zdaniem L. Mierzejewskiej (2009) model „slow city” jest alternatywnym podejściem do tradycyjnie

⁴ Za podstawę klasyfikacji autorka przyjęła kryterium ludnościowe, zgodnie z którym za małe miasta przyjmuje się ośrodki liczące do 20 tys mieszkańców, miasta średnie to te liczące od 20 do 100 tys mieszkańców, a duże miasta liczą powyżej 100 tys mieszkańców.

of the city’s economic development, based on building its competitiveness more and more a globalized world. Particular attention in this approach asks for these strategies for local economic development, which are to lead to increased vitality, justice, equal development opportunities and durability local community. Implementation of the „slow city” rules it helps to improve the quality of life in the city, which becomes a more friendly place to live .

The city has a different endogenous resource, which makes the “slow city” model it must be individually adapted to local possibilities. Allows cities for development in a direction corresponding to their resources and individual shaping of local specialization. Thanks to this, it does not lead to their unification.

The city authorities with the support of employees of the public administration are responsible for implementing the model . The extent to which the model will be implemented in the strategy of operation depends to a large extent on the attitude of the city’s rulers to the very idea, knowledge of its assumptions and determination in their implementation. From the administrative staff publication manual above required knowledge in the implementation of the model. Undoubtedly barrier to the introduction of the model „slow city” is ignorance or reluctance to the idea of „slow city” awakening resistance to changes in the local community, which after all, it is an instrument of realizing the assumptions of the model in the area of, among others social policy. A worrying phenomenon is the decline in interest of city authorities and residents in implementing the „slow city” model after certification. To ensure that members continue their work, every five years a verification is made and decides whether or not to stay in the Cittaslow network.

The cost of joining the Network includes a certification fee of 600.00 Euro. The „slow city” cities are also obliged to pay an annual membership fee, in the amount of 600.00 to 3.500.00 euros depending on the number of inhabitants. With limited financial resources available to small cities, this cost - although small - may prove to be an impassable barrier.

The „slow city” model is to provide cities with benefits that can be divided into six categories: economic, social, natural, spatial, organizational and image.

pojmowanego rozwoju gospodarczego miasta, oparte na budowaniu jego konkurencyjności w coraz bardziej zglobalizowanym świecie. W podejściu tym szczególną uwagę zwraca się na te strategie lokalnego rozwoju gospodarczego, które mają doprowadzić do zwiększenia witalności, sprawiedliwości, wyrównania szans rozwoju i trwałości społeczności lokalnej. Wprowadzenie w życie zasad „slow city” sprzyja podniesieniu jakości życia w mieście, które staje się bardziej przyjaznym miejscem do zamieszkania.

Miasta różną się posiadaniem zasobem endogenym, przez co model „slow city” musi być indywidualnie dostosowywany do lokalnych możliwości. Pozwala to miastom na rozwój w kierunku odpowiadającym posiadaniem zasobom i indywidualne kształtowanie lokalnej specjalizacji. Dzięki temu nie prowadzi to do ich unifikacji.

Za wdrożenie modelu odpowiadają władze miasta przy wsparciu pracowników administracji publicznej. To, w jakim stopniu model zostanie zaimplementowany w strategię działania zależy w dużej mierze od nastawienia władarzy miast do samej idei, znajomości jej założeń i determinacji w ich urzeczywistnianiu. Od pracowników administracji publicznej wymagana jest wiedza w zakresie wdrożenia modelu. Niewątpliwie barierą utrudniającą wprowadzenie modelu „slow city” jest niewiedza lub niechęć do idei „slow city” budząca opór wobec zmian społeczności lokalnej, która przecież jest instrumentem realizacji założeń modelu w obszarze m.in. polityki społecznej. Niepokojącym zjawiskiem staje się spadek zainteresowania władz miasta i mieszkańców wdrażaniem modelu „slow city” po certyfikacji. Aby mieć pewność, że członkowie kontynuują pracę, co pięć lat dokonuje się weryfikacji i decyduje o pozostaniu bądź nie miasta w sieci Cittaslow.

Koszt przystąpienia do Sieci obejmuje opłatę certyfikacyjną w wysokości 600.00 Euro. Miasta „slow city” zobowiązane są nadto do płacenia rocznej składki członkowskiej, w wysokości od 600,00 do 3.500,00 euro w zależy od liczby mieszkańców. Przy ograniczonych środkach finansowych jakimi dysponują małe miasta koszt ten - choć niewielki, może okazać się barierą nie do przejścia.

Model „slow city” ma zapewnić miastom korzyści, które poszeregować można w sześć kategorii: gospodarcze, społeczne, przyrodnicze, przestrzenne, organizacyjne i wizerunkowe.

Table 3. Six categories of benefits from the implementation of the “slow city” model
Tabela 3. Sześć kategorii korzyści z wdrożenia modelu „slow city”

Category of benefits/ Kategoria korzyści	Specification/ Wyszczególnienie
Economic/ Gospodarcze	<ul style="list-style-type: none"> - entrepreneurship of the inhabitants/ Przedsiębiorczość mieszkańców - Innovation (access to modern technologies)/ Innowacyjność (dostęp do nowoczesnych technologii) - Protection of local agri-food production/ Ochrona lokalnej produkcji rolno-spożywczej - It stimulates the development of regional products and trade in its own region/ Stymuluje rozwój produktów regionalnych i obrót handlowy we własnym regionie - Development of the labor market/ Rozwój rynku pracy - Development of the hotel and catering base/ Rozwój bazy hotelowo-gastronomicznej - Positive investment climate and good conditions for the functioning and development of enterprises/ - Pozytywny klimat inwestycyjny i dobre warunki do funkcjonowania i rozwoju przedsiębiorstw

Category of benefits/ Kategoria korzyści	Specification/ Wyszczególnienie
Social/ Społeczne	<ul style="list-style-type: none"> - Increased level and quality of life/ Wzrost poziomu i jakości życia - Activity of local communities/ Aktywność lokalnych społeczności - Identification of residents with the city/ Identyfikacja mieszkańców z miastem - Openness and hospitality of the residents/ Otwartość i gościnność mieszkańców - A wide range of public and private services/ Szeroki wachlarz usług publicznych i prywatnych - Stopping or slowing down the outflow of people to other cities/ Zahamowania bądź spowolnienia odpływu ludności do innych miast - Change of lifestyle to a calmer lifestyle (in accordance with the idea of slow life)/ Zmiana stylu życia na spokojniejszy (zgodnie z ideą slow life) - Strengthening the local identity/ Umacnianie tożsamości lokalnej - Protection of local culture and tradition/ Ochrona lokalnej kultury i tradycji
Natural/ Przyrodnicze	<ul style="list-style-type: none"> - sustainable agriculture/ Zrównoważone rolnictwo - Creating public green areas/ Tworzenie publicznych obszarów zieleni - Improving the condition of the natural environment/ Poprawa stanu środowiska naturalnego - Increased ecological awareness of residents/ Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców - Low level of pollution/ Niski poziom zanieczyszczeń - The development of sustainable tourism/ Rozwój turystyki zrównoważonej
Spatial/ Przestrzenne	<ul style="list-style-type: none"> - development of public space for green areas/ Zagospodarowanie przestrzeni publicznej pod tereny zielone - Revitalization/ Rewitalizacja - Preservation of the original historic buildings/ Zachowanie oryginalnej historycznej zabudowy - Architectural ordering/ Uporządkowanie architektoniczne - Improving the aesthetics of public space/ Poprawa estetyki przestrzeni publicznej - Creating a unique urban landscape expressing its "genius loci" and enhancing its character/ Tworzenie unikalnego krajobrazu miejskiego wyrażającego jego „genius loci” i uwytatniającego jego charakter
Organizational/ Organizacyjne	<ul style="list-style-type: none"> - efficiently functioning public administration/ Sprawnie funkcjonująca administracja publiczna - Providing high quality public services/ Dostarczenie wysokiej jakości usług publicznych - Financial resources for new development projects/ Środki finansowe na nowe projekty rozwojowe - Responsible management of the natural environment/ Odpowiedzialne zarządzanie środowiskiem naturalnym - Cooperation between the city authorities and companies, organizations and non-governmental institutions/ Współpraca władz miasta z firmami, organizacjami i instytucjami pozarządowymi - Increased city status and prestige/ Wzrost statusu i prestiżu miasta - Easier access to funds from Regional Operational Programs/ Łatwiejszy dostęp do środków z Regionalnych Programów Operacyjnych
Image/ Wizerunkowe	<ul style="list-style-type: none"> - increased attractiveness of the city for potential residents, tourists and investors/ Wzrost atrakcyjności miasta dla potencjalnych mieszkańców, turystów, inwestorów - Effective promotion/ Skuteczna promocja - Positive image of the city/ Pozytywny wizerunek miasta - Prestige/ Prestiż - The umbrella of the Cittaslow brand which is the son of the quality of the city (city branding)/ Objęcie parasolem marki Cittaslow będącej synonimem jakości miasta (city branding) - It is possible to use the Cittaslow logo - orange snail/ Możliwość posługiwania się logo Cittaslow -pomarańczowego ślimaka

Source: own study.

Źródło: opracowanie własne.

Certainly the benefits of the implementation of the model „slow city” contribute to the real development of cities, it is a review of strategic documents cities/ municipalities „slow city” shows that these cities continue to measure the characteristic of small towns socio-economic problems, Construction of two connectors a decrease in the number of inhabitants. Only in the two analyzed municipalities of Dobre Miasto and Murowania Goślina there were no weaknesses in the SWOT analysis of demographic problems. In the municipalities of Barczewo, Działdowo, Lidzbark Warmiński, Nowe Miasto Lubawskie and the cities and municipalities of Pasym and Ryn, demographic problems were only indicated as threats in the SWOT analysis.

Z całą pewnością korzyści z wdrożenia modelu „slow city” przyczyniają się do realnego rozwoju miast, to jednak przegląd dokumentów strategicznych miast/gmin „slow city” pokazuje, że miasta te nadal mierzą się z charakterystycznymi dla małych miast problemami społeczno-gospodarczymi, zwłaszcza spadkiem liczby mieszkańców. Jedynie w dwóch badanych gminach Dobre Miasto i Murowania Goślina nie wskazano jako słabej strony w analizie SWOT problemów demograficznych. W strategiach gmin Barczewo, Działdowo, Lidzbark Warmiński, Nowe Miasto Lubawskie oraz miasta i gminy Pasym i Ryn problemy demograficzne wskazano wyłącznie jako zagrożenia w analizie SWOT.

Other problems identified in the SWOT analysis include: unemployment and poverty of society (only in the SWOT analyzes of the municipalities of Działdowo, Olsztynek, Prudnik and Reszel not identified as weaknesses), low interest from external investors (indicated in the strategies of the municipalities of Barczewo, Bartoszyce, Biskupiec, Działdowo, Jeziorany, Nidzica, Prudnik and in the strategy of the city and commune Orneta, whereas in the case of the municipalities of Lidzbark, Lidzbark Warmiński and Nowy Dwór Gdański, the reason for this state of affairs was pointed out) municipal and county roads (not identified as weaknesses only in the strategy municipalities Działdowo, Nowy Dwór Gdański and Prudnik), poorly developed infrastructure for tourism and recreation (indicated as a fundamental problem for thirteen municipalities and cities and municipalities, including municipalities Barczewo, Bartoszyce, Biskupiec, Jeziorany, Murowana Goślina, Nidzica, Prudnik, Rejowiec Fabryczny, Reszel, Lidzbark, Lidzbark Warmiński, town and commune of Orneta and Ryn), insufficient sewerage infrastructure (in the SWOT cities/communes of Barczewo, Bisztynek, Olsztynek, Pasym, Rejowiec Fabryczny, Reszel, Ryn) condemned or low income of the commune budget (indicated as weaknesses in the SWOT analysis) municipalities and cities of Bisztynek and the municipalities of Barczewo, Dobre Miasto, Lidzbark Warmiński, and Murowana Goślina).

Therefore, one should think about the possibility of creating a hybrid model for the development of small towns based on assumptions of various models and concepts. E. Farelnek and A. Stanowicka (2016) propose the proprietary model „smart slow city”, which is a combination of two development concepts: „smart city” and „slow city”.

„Smart city” can be defined as a city operating in a sustainable and intelligent way, through cooperation of various entities, integration of infrastructural solutions and services, ensuring the most optimal functioning of the city as a whole (Florida, 2002, 2005).

Because the model of „slow city” derives from the assumptions of „smart city”, it is therefore possible when combining the capabilities of both models leads to ensure a high quality of life for residents, efficiency and reliability of the technical infrastructure and the efficiency of resource management of natural and technical (Allwinkle, Cruickshank, 2011) and creating the image of a modern city.

The table below presents features common for both models, grouped in six areas: economy, environment, quality of life, city management, people and mobility⁵.

The above indicates the convergence of individual assumptions of both models in the indicated areas. The „slow city” model assumes optimal and intelligent (using innovative solutions) the use of own endogenous resources. To this end, it uses instruments

Innymi dostrzeżonymi w analizie SWOT problemami „slow cities” były m.in.: bezrobocie i ubóstwo społeczeństwa (jedynie w analizach SWOT gmin Działdowo, Olsztynek, Prudnik i Reszel nie zidentyfikowani ich jako słabe strony), małe zainteresowanie ze strony inwestorów zewnętrznych (wskazane w strategiach gmin Barczewo, Bartoszyce, Biskupiec, Działdowo, Jeziorany, Nidzica, Prudnik oraz w strategii miasta i gminy Orneta, natomiast w przypadku gmin Lidzbark, Lidzbark Warmiński i Nowy Dwór Gdański wskazano na przyczynę tego stanu rzeczy), zły stan techniczny dróg gminnych i powiatowych (nie wskazanych jako słabe strony jedynie w strategii gmin Działdowo, Nowy Dwór Gdański i Prudnik), słabo rozwinięta infrastruktura turystyczno-rekreacyjna (wskazana jako zasadniczy problem przez trzynaście gmin oraz miast i gmin, w tym gminy Barczewo, Bartoszyce, Biskupiec, Jeziorany, Murowana Goślina, Nidzica, Prudnik, Rejowiec Fabryczny, Reszel, Lidzbark, Lidzbark Warmiński, miasto i gmina Orneta i Ryn), niewystarczająca infrastruktura kanalizacyjna (wskazana w analizie SWOT miast/gmin Barczewo, Bisztynek, Olsztynek, Pasym, Rejowiec Fabryczny, Reszel, Ryn), czy niskie dochody budżetu gminy (wskazane jako słabe strony w analizie SWOT gminy i miasta Bisztynek oraz gmin Barczewo, Dobre Miasto, Lidzbark Warmiński, Murowana Goślina).

Należałoby się zatem zastanowić nad możliwością stworzenia hybrydowego modelu rozwoju małych miast bazującego na założeniach różnych modeli i koncepcji. E. Farelnek i A. Stanowicka (2016) proponują autorski model „smart slow city”, będący połączeniem dwóch koncepcji rozwoju: „smart city” i „slow city”.

„Smart city” zdefiniować można jako miasto działające w sposób zrównoważony i inteligentny, poprzez współpracę różnych podmiotów, integrację rozwiązań infrastrukturalnych i usług, zapewniając najbardziej optymalne funkcjonowanie miasta jako całości (Florida, 2002, 2005).

Ponieważ model „slow city” czerpie z założeń „smart city”, możliwe jest zatem połączenie możliwości obu modeli prowadzące do zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańcom, sprawności i niezawodność infrastruktury technicznej oraz efektywność gospodarowania zasobami naturalnymi i technicznymi (Allwinkle, Cruickshank, 2011) a także kreowaniu wizerunku nowoczesnego miasta.

W poniższej tabeli zaprezentowano wspólne dla obu modeli cechy pogrupowane w sześciu obszarach: gospodarka, środowisko, jakość życia, zarządzanie miastem, ludzie oraz mobilność⁵.

Powyższe wskazuje na zbieżność poszczególnych założeń obu modeli we wskazanych obszarach. Model „slow city” zakłada optymalne i inteligentne (przy użyciu innowacyjnych rozwiązań) wykorzystanie własnych zasobów endogennych. W tym celu wykorzystuje instrumenty charakterystyczne dla modelu „smart city”, jednakże pełna realizacja jego założeń

⁵ The six areas were specified based on the characteristics of the „smart city” model given in the Smart Cities report-Ranking of the European Medium-Sized Cities, http://www.smart-cities.eu/download/smart_cities_final_report.pdf, 30/07/2012.

⁵ Wyszczególnienie sześciu obszarów dokonano w oparciu o charakterystykę modelu „smart city” podaną w raporcie Smart Cities – Ranking of European Medium – Sized Cities, http://www.smart-cities.eu/download/smart_cities_final_report.pdf, 30.07.2018r.

Table 4. Convergence of assumptions of the „slow city” and „smart city” models
Tabela 4. Zbieżność założeń modeli „slow city” i „smart city”

Area/ Obszar	Characteristic/ Charakterystyka
Economy/ Gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> – sustainable economy/ Zrównoważona gospodarka – Activity and entrepreneurship of the inhabitants/ Aktywność i przedsiębiorczość mieszkańców – Openness to investments/ Otwartość na inwestycje – Innovative solutions used in various areas of urban space/ Innowacyjne rozwiązania stosowane w różnych obszarach przestrzeni miejskiej
Environment/ Środowisko	<ul style="list-style-type: none"> – sustainable management of natural resources/ Zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi – Low level of pollution/ Niski poziom zanieczyszczeń – Sustainable economy/ Zrównoważona gospodarka
Quality of life/ Jakość życia	<ul style="list-style-type: none"> – good living conditions and comfort of living/ Dobre warunki bytowe i komfort zamieszkania – Satisfactory condition of road and technical infrastructure/ Zadowolający stan infrastruktury drogowej i technicznej – Good condition of social facilities/ Dobry stan obiektów społecznych – Ordered public space/ Uporządkowana przestrzeń publiczna
Management of the city/ Zarządzanie miastem	<ul style="list-style-type: none"> – implement the principles of open government (called. Open government)/ Wprowadzenia zasad otwartego rządu (ang. open government) – Rational use of own resources/ Racjonalne wykorzystanie własnych zasobów – Rational budget disposition/ Racjonalne dysponowanie budżetem – A wide range of public services/ Szeroki wachlarz usług publicznych – Improving the quality and improving the accessibility of public services/ Podnoszenie jakości i poprawa dostępności usług publicznych
People/ Ludzie	<ul style="list-style-type: none"> – active participation in public life/ Aktywne uczestnictwo w życiu publicznym – entrepreneurship/ Przedsiębiorczość – creativity/ Kreatywność – Social integration/ Integracja społeczna
Mobility / communication/ Mobilność/ komunikacja	<ul style="list-style-type: none"> – e-government/ e-administracja – e-services/ e-usługi – innovative solutions in urban transport/ innowacyjne rozwiązania w transporcie miejskim – innovative solutions in the area of environmental protection/ innowacyjne rozwiązania w obszarze ochrony środowiska – innovative solutions in municipal infrastructure/ innowacyjne rozwiązania w infrastrukturze komunalnej – innovative solutions in shaping urban space/ innowacyjne rozwiązania w kształtowaniu przestrzeni miejskiej

Source: own study based on the Smart Cities report - Ranking of the European Medium - Sized Cite http://www.smart-cities.eu/download/smart_cities_final_report.pdf, 30.07.2018r.

Źródło: opracowanie własne w oparciu o raport Smart Cities – Ranking of European Medium – Sized Cities, http://www.smart-cities.eu/download/smart_cities_final_report.pdf, 30.07.2018r.

characteristic of the „smart city” model, however, full implementation of its assumptions is currently only possible by large urban centers. Among them, modern technological solutions in the area of economy and environmental protection, infrastructure, shaping urban space and open city management (e-administration) should be distinguished.

Cities belonging to the Cittaslow peninsula combine the tradition of small towns and villages with innovation and progress. The network provides access to modern technologies that do not pose a threat to the natural environment.

The „slow city” model in the practice of Cittaslow cities - intelligent solutions

The analysis of the strategic documents of the cities/communes of „slow cities” has been narrowed down to the current strategies (the out-of-date strategy of the Głubczyce municipality has not been included in the study). The analysis does not include

możliwa jest obecnie wyłącznie przez duże ośrodki miejskie. Wśród nich wyróżnić należy nowoczesne rozwiązania technologiczne w obszarze gospodarki i ochrony środowiska, infrastruktury, kształtowania przestrzeni miejskiej oraz otwarte zarządzania miastem (e-administracja).

Miasta należące do sieci Cittaslow łączą ze sobą tradycję małych miasteczek i wsi z innowacyjnością i postęmem. Sieć zapewnia dostęp do nowoczesnych technologii nie stanowiących zagrożenia dla środowiska naturalnego.

Model „slow city” w praktyce miast Cittaslow - inteligentne rozwiązania

Analiza dokumentów strategicznych miast/gmin „slow cities” została zawężona do strategii aktualnych (nie uwzględniono w badaniach nieaktualnej strategii gminy Głubczyce). Analiza nie obejmuje także miasta Sępól, które nie ma opracowanej strate-

the city of Sępólno, which has no development strategy developed (the only strategic document available on the BIP website of the Municipal Office in Sępólno is the Strategy for Solving Social Problems of the City and Commune of Sępólno for 2016-2020) and the cities of Rzgów and Sianów, which are PKSMC members only from last year and therefore in which the effects of implementing the „slow city” model will be visible only in the future.

gii rozwoju (jedynym dostępnym na stronie BIP Urzędu Miejskiego w Sępólnie dokumentem strategicznym jest Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Sępólno na lata 2016-2020) oraz miast Rzgów i Sianów, będących członkami PKSMC dopiero od zeszłego roku a zatem w których efekty wdrożenia modelu „slow city” będą widoczne dopiero w przyszłości.

Table 5. Strategic documents of Cittalsow cities/communes
Tabela 5. Dokumenty strategiczne miast/gmin Cittalsow

Slow city/ Slow miasto	Type of strategic document/ Rodzaj dokumentu strategicznego
Barczewo	Development strategy for the Barczewo Commune for the years 2015-2022/ Strategia rozwoju Gminy Barczewo na lata 2015-2022
Bartoszyce	Bartoszyce Commune Development Strategy for 2015-2022/ Strategia Rozwoju Gminy Bartoszyce na lata 2015-2022
Biskupiec	Strategy for the development of the Biskupiec commune for the years 2014-2020/ Strategia Rozwoju Gminy Biskupiec na lata 2014-2020
Biszynek	Program for the development of the commune and the town of Biszynek until 2025/ Program rozwoju Gminy i Miasta Biszynek do 2025
Dobre Miasto	Development strategy for the Dobre Miasto Commune up to 2020/ Strategia rozwoju Gminy Dobre Miasto do 2020 roku
Działdowo	Strategy for the development of Commune and City Działdowo for the years 2015-2025/ Strategia rozwoju Gminy-Miasto Działdowo na lata 2015-2025
Głubczyce	Development strategy for the Głubczyce Commune in 2001 (the municipality has no current strategy)/ Strategia rozwoju Gminy Głubczyce z 2001r. (gmina nie ma obecnie aktualnej strategii)
Gołdap	Strategy for social and economic development of the Gołdap commune up to 2025 (adopted in 2013)/ Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Gołdap do 2025 (uchwalona w 2013r.)
Górowo Iławeckie	Development strategy of the Górowo Iławeckie commune for the years 2014-2021/ Strategia rozwoju Gminy Górowo Iławeckie na lata 2014-2021
Jeziorany	Development strategy of the Jeziorany Commune for the years 2014-2024/ Strategia rozwoju Gminy Jeziorany na lata 2014-2024
Kalety	Kalety City Development Strategy until 2025 (adopted in 2012)/ Strategia rozwoju Miasta Kalety do 2025 (uchwalona w 2012r.)
Lidzbark	Strategy for socio-economic development of the Lidzbark Commune for 2015-2020/ Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Lidzbark na lata 2015-2020
Lidzbark Warmiński	Development strategy for the Lidzbark Warmiński commune for the years 2015-2025/ Strategia rozwoju Gminy Lidzbark Warmiński na lata 2015-2025
Lubawa	Development strategy for the Lubawa Commune for the years 2016-2025/ Strategia rozwoju Gminy Lubawa na lata 2016-2025
Murowana Goślina	Development strategy for the Murowana Goślina commune for the years 2013-2020/ Strategia rozwoju Gminy Murowana Goślina na lata 2013-2020
Nidzica	Strategy for the development of the Nidzica commune for the years 2014-2022/ Strategia rozwoju Gminy Nidzica na lata 2014-2022
Nowe Miasto Lubawskie	Development strategy for the Nowe Miasto Lubawskie commune for the years 2016-2025/ Strategia rozwoju Gminy Nowe Miasto Lubawskie na lata 2016-2025
Nowy Dwór Gdański	Development strategy for the Nowy Dwór Gdański commune for the years 2014-2020/ Strategia rozwoju Gminy Nowy Dwór Gdański na lata 2014-2020
Olsztyn	Strategy for the development of the City and Commune of Olsztyn for the years 2014-2020/ Strategia rozwoju Miasta i Gminy Olsztyn na lata 2014-2020
Orneta	Strategy for the development of the City and Commune of Orneta for 2016-2023/ Strategia rozwoju Miasta i Gminy Orneta na lata 2016-2023
Pasym	Strategy for social and economic development of the city and commune of Pasym for the years 2016-2020/ Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego miasta i gminy Pasym na lata 2016-2020
Prudnik	Strategy for the development of the Prudnik commune for the years 2010-2020/ Strategia rozwoju Gminy Prudnik na lata 2010-2020

Slow city/ Slow miasto	Type of strategic document/ Rodzaj dokumentu strategicznego
Rejowiec Fabryczny	Development strategy for the Rejowiec Fabryczny commune for the years 2007-2020/ Strategia rozwoju Gminy Rejowiec Fabryczny na lata 2007-2020
Reszel	Development strategy for the Reszel Commune until 2020 (adopted in 2015)/ Strategia rozwoju Gminy Reszel do 2020 (uchwalona w 2015r.)
Rzgów	Strategy for the development of the Rzgów commune for the years 2014-2020/ Strategia rozwoju Gminy Rzgów na lata 2014-2020
Ryn	Strategy for the development of the Ryn Town and Commune for the years 2010-2020/ Strategia rozwoju Miasta i Gminy Ryn na lata 2010-2020
Sępólno	Strategy for solving social problems of the Town and Commune of Sępólno for the years 2016-2023/ Strategia rozwiązywania problemów społecznych Miasta i Gminy Sępólno na lata 2016-2023
Sianów	Strategy for the development of the Commune and the City of Sianów for the years 2015-2020/ Strategia rozwoju Gminy i Miasta Sianów na lata 2015-2020

Source: own study.

Źródło: opracowanie własne.

On the official website of the Polish National Network of Cittaslow Cities, we read that „*living in one of the cities of SLOW, as well as managing it, means recognizing the entirety of local material and non-material resources, natural environment, natural and urban landscape, historical, artistic and cultural goods, including wine and catering activities to strengthen or rebuild urban identity, sometimes violated by changes in recent decades*”. It is also „*(...) giving yourself time to create quality in all areas of urban life, slowing down the rhythms of life and reducing tensions, to visualize now and forever the value of flavors, colors, fragrances of the city and the world*” (www.cittaslowpolska.pl, 26.04.2018).

The wording indicates that the development of „slow city” cities is based on local resources, that is, according to the theory of endogenous development. It also sets out the directions of development which is the „reconstruction of urban identity” and „creation of quality in all areas of urban life”.

The local development of the Cittaslow cities is the result of the local authorities’ policy, local community attitudes, tourist and investment image of the city, infrastructural facilities, quality of educational facilities and related improvement of human capital quality, business environment, spatial development, environmental condition and quality of life. The development of Cittaslow’s cities triggers and focuses the activities of many entities from the economic, political, social, ecological, and infrastructural and spatial areas.

Na oficjalnej stronie Polskiej Krajowej Sieci Miast Cittaslow czytamy, że „*życie w jednym z miast SLOW, a także zarządzanie nim, oznacza uznanie całości lokalnych zasobów materialnych i niematerialnych, środowiska przyrodniczego, krajobrazu naturalnego i miejskiego, dóbr historycznych, artystycznych i kulturalnych, także dotyczących działalności winiarskiej i gastronomicznej, aby umocnić lub też odbudować miejską tożsamość, naruszaną czasami przez zmiany w ostatnich dziesięcioleciach*”. To także „*(...) danie sobie czasu na stworzenie jakości we wszystkich dziedzinach życia miejskiego, spowolnienie rytmów życia i zredukowanie napięć, aby uzmysłwić sobie teraz i na zawsze wartość smaków, kolorów, zapachów miasta i świata*” (www.cittaslowpolska.pl, 26.04.2018 r.).

Sformułowanie to wskazuje, że rozwój miast „slow city” dokonuje się w oparciu o lokalne zasoby, czyli zgodnie z teorią rozwoju endogenicznego. Wyznacza również kierunki rozwoju jakim jest „odbudowa miejskiej tożsamości” oraz „stworzenie jakości we wszystkich dziedzinach życia miejskiego”.

Rozwój lokalny miast Cittaslow jest rezultatem polityki władz lokalnych, postaw społeczności lokalnej, wizerunku turystycznego i inwestycyjnego miasta, udogodnień infrastrukturalnych, jakości zaplecza edukacyjnego i związaną z nim poprawą jakości kapitału ludzkiego, aktywności otoczenia biznesowego, ukształtowania przestrzennego, stanu środowiska naturalnego oraz jakości życia. Rozwój miast Cittaslow wyzwala i skupia w sobie działania wielu podmiotów ze sfer gospodarczej, politycznej, społecznej, ekologicznej, inżynierskiej i przestrzennej.

Table 6. Planes (spheres) of local development of Cittaslow cities

Tabela 6. Płaszczyzny (sfery) rozwoju lokalnego miast Cittaslow

Spheres of local development sector cittaslow/ Sfery rozwoju lokalnego miast cittaslow	
Economic/ Gospodarcza	– developing individual entrepreneurship using local resources/ rozwijanie indywidualnej przedsiębiorczości z wykorzystaniem lokalnych zasobów, – novatory activities/ nowatorskie rodzaje działalności, – market orientation, supporting entrepreneurship and innovation/ orientacja na rynek, wspieranie przedsiębiorczości i innowacyjności.

Spheres of local development sector cittaslow/ Sfery rozwoju lokalnego miast cittaslow	
Political/ Polityczna	<ul style="list-style-type: none"> - the activity of local authorities/ aktywność władz lokalnych, - partnership management/ zarządzanie na zasadach partnerstwa, - policy of cooperation/ polityka kooperacji, - creating a climate for new investments/ tworzenie klimatu dla nowych inwestycji, - maximalization of social well-being/ maksymalizacja dobrobytu społecznego, - action aimed at satisfying the needs of the local community/ działanie nakierowane na zaspokojenie potrzeb społeczności lokalnej, - high level of professionalism/ wysoki poziom profesjonalizmu
Ecological/ Ekologiczna	<ul style="list-style-type: none"> - implementing the principles of sustainable development/ wcielanie w życie zasad zrównoważonego rozwoju, - modern pro-ecological solutions/ nowoczesne rozwiązania proekologiczne, - programs that increase the ecological awareness of the local community/ programy zwiększające świadomość ekologiczną społeczności lokalnej.
Social/ Społeczna	<ul style="list-style-type: none"> - the activity and creativity of the local community/ aktywność i kreatywność społeczności lokalnej, - activity of local public and private entities/ aktywność lokalnych podmiotów publicznych i prywatnych.
Infratechniczna/ Infratechniczna	<ul style="list-style-type: none"> - modern local infrastructure/ nowoczesna infrastruktura lokalna, - modernization of the existing infrastructure/ modernizacja infrastruktury istniejącej.
Spatial/ Przestrzenna	<ul style="list-style-type: none"> - respect for the historical urban fabric/ poszanowanie historycznej tkanki miejskiej, - high quality of buildings/ wysoka jakość zabudowy.

Source: own study.

Źródło: opracowanie własne.

What distinguishes and distinguishes the cities associated in the Polish National Network of Cittaslow Cities is their rich historical past and related traditions. In the area of cities there are a number of historic urban objects from different epochs and presenting various architectural styles (eg. from the area of the city and the commune of Lidzbark Warmiński, as many as 81 objects are entered in the register of monuments). Most also retained the historical urban structure of the settlement network - perpendicular streets, located around the square of this market (eg. the historic market in Biskupiec, the old town in Reszel). In some cities, medieval fortifications with medieval defensive walls, gates and towers survived (eg. Lubawa, Nowe Miasto Lubawskie). In Nidzica, Lidzbark Warmiński, Reszel, or Ryn, gothic strongholds have been preserved.

Cultural heritage plays an important role in the life of the „slow cities” community. First, it integrates and builds a sense of local identity. Secondly, it is an instrument to stimulate the activity of local communities and increases the attractiveness of the area from the point of view of both residents, tourists and investors.

The shaping of urban space respects the historical urban fabric. In many cities, projects for revalorisation and renewal of historical facilities are implemented, contributing to creating a friendly urban space, which means shaping spatial order, improving the aesthetics of the surroundings, eliminating architectural barriers, creating public green areas, creating places for relaxation and recreation, promoting bio-architecture. Creating a friendly urban space is also conducive to changing preferences regarding used means of transport. The large number of pedestrian streets, bicycle paths, parking lots and the expansion of the public transport network is to help limit the movement of private cars.

Tym, co uatrakcyjnia i wyróżnia miasta zrzeszone w Polskiej Krajowej Sieci Miast Cittaslow jest ich bogata przeszłość historyczna i związane z nią tradycje. Na obszarze miast znajduje się szereg zabytkowych obiektów urbanistycznych, pochodzących z różnych epok i prezentujących różne style architektoniczne (np. z terenu miasta i gminy Lidzbark Warmiński do rejestru zabytków wpisanych jest aż 81 obiektów). Większość zachowała również historyczną miejską strukturę sieci osadniczej-prostopadłe uliczki, usytuowane wokół kwadratowego rynku (np. zabytkowy rynek w Biskupcu, stare miasto w Reszlu). W niektórych miastach przetrwały średniowieczne fortyfikacje z murami obronnymi, bramami i basztami (np. Lubawa, Nowe Miasto Lubawskie). W Nidzicy, Lidzbarku Warmińskim, Reszlu, czy Rynie zachowały się gotyckie warownie.

Dziedzictwo kulturowe odgrywa w życiu społeczności „slow cities” istotną rolę. Po pierwsze integruje i buduje poczucie tożsamości lokalnej. Po drugie jest instrumentem pobudzania aktywności społeczności lokalnych oraz zwiększa atrakcyjności obszaru z punktu widzenia zarówno mieszkańców, turystów i inwestorów.

Kształtowanie przestrzeni miejskiej odbywa się z poszanowaniem historycznej tkanki miejskiej. W wielu miastach realizowane są projekty rewaloryzacji i odnowy obiektów historycznych, przyczyniające się do tworzenia przyjaznej przestrzeni miejskiej, przez co rozumie się kształtowanie ładu przestrzennego, poprawę estetyki otoczenia, likwidację barier architektonicznych, tworzenie publicznych obszarów zieleni, stworzenie miejsc służących relaksowi i wypoczynkowi, promowanie bioarchitektury. Tworzeniu przyjaznej przestrzeni miejskiej sprzyja również zmiana preferencji odnośnie używanych środków transportu. Duża liczba deptaków dla pieszych, ścieżek rowerowych, parkingów oraz rozbudowania sieci

In spite of the tradition, „slow cities” put a lot of emphasis on using new, often innovative technologies to improve the quality of the natural and urban environment. An example of such innovative solutions is, for example, the use of energy-efficient lighting systems and for renewable energy sources, the use of innovative building materials and systems increasing the active biological surface, or the monitoring system of electromagnetic fields.

In the economic sphere, the valorisation of agriculture and food takes place, it supports local enterprises, local production having its roots in tradition and the use of food products obtained thanks to natural and environmentally compatible techniques, with the exception of genetically modified products. Local products and products are promoted, as well as local crafts and cuisine, and raise awareness of healthy lifestyle. All this aims to protect the heritage of local culture.

„Slow cities” are located in one of the ecologically cleanest regions of Poland, rich in landscape and natural values. The overwhelming majority, as many as 20 cities of the network are located in the Masurian Lake District, in a legally protected area, rich in lakes and forests, which is undoubtedly an asset for the development of agricultural and tourist functions. The cities are part of the functional area „Green Lungs of Poland” and Natura 2000, in the area of which a program is implemented, which is to support the deterioration of the destruction of the natural environment. These are areas rich in natural sand-gravel aggregates. In terms of land use, these are basically agricultural and forest areas. Soils occurring in PKSMC areas are conducive to the cultivation of grain, buckwheat, maize or potatoes.

Cities belonging to the Cittaslow network is characterized by high ecological awareness, which is reflected in the introduction of numerous innovative and environmentally friendly solutions conducive to the protection of the environment (eg. waste segregation, recycling systems, quality control of soil, water and air, supporting the development of alternative energy sources). In the area of associated cities, there are numerous farms producing natural local food, developing accommodation and catering facilities, including agritourism farms run by residents. Tourism is less focused on mass tourist traffic, but more on individualized forms as well as diversity and high quality of offers. There is a growing number of tourist routes (walking, water, cycling, horse riding etc.), various forms of tourism are developing, especially alternative tourism, based on the principle of sustainable development. Support for this type of activities is the culture of hospitality and raising awareness of life in one of the Cittaslow cities among residents in the associated cities.

In the social sphere of the city, „slow city” is characterized by local identification, understood as a subjective relation of individuals to the socio-spatial whole, which is the place of residence. Attention is also paid to the increased activity of the local community and increased trust in the local government and its activities. It is both about the

transportu publicznego ma sprzyjać ograniczeniu poruszania się prywatnymi samochodami.

Pomimo przywiązania do tradycji, „slow cities” kładą duży nacisk na używanie nowych, często innowacyjnych technologii w celu poprawy jakości środowiska naturalnego i miejskiego. Przykładem takich innowacyjnych rozwiązań jest np. wykorzystanie energooszczędnych systemów oświetleniowych oraz odnawialnych źródeł energii, zastosowanie innowacyjnych materiałów budowlanych i systemów zwiększających powierzchnię biologicznie czynną, czy system monitorowania pól elektromagnetycznych.

W sferze gospodarczej dokonuje się waloryzacji rolnictwa i żywności, wspiera lokalne przedsiębiorstwa, produkcję lokalną mającą swoje korzenie w tradycji oraz zastosowanie produktów spożywczych otrzymanych dzięki technikom naturalnym i zgodnych ze środowiskiem, z wyłączeniem produktów modyfikowanych genetycznie. Promuje się lokalne produkty i wyroby, a także miejscowe rzemiosło i kuchnię, zwiększa świadomość w zakresie zdrowego trybu życia. Wszystko to ma na celu ochronę dziedzictwa kultury lokalnej.

„Slow cities” są położone w jednym z najczystszych ekologicznie regionów Polski, bogate w walory krajo-brazowo-przyrodnicze. Przeważająca większość, bo aż 20 miast sieci jest położonych na terenie Pojezierza Mazurskiego, na obszarze prawnie chronionym, bogatego w jeziora i lasy, co stanowi niewątpliwie atut na rzecz rozwoju funkcji rolniczych i turystycznych. Miast wchodzi w skład obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski” oraz Natura 2000, na obszarze którego realizowany jest program, który wspierać ma powstrzymywanie niszczenia środowiska naturalnego. Są to obszary bogate w naturalne kruszywa żwirów-piaskowe. Pod względem użytkowania terenu są to zasadniczo obszary rolniczo-leśne. Gleby występujące na obszarach PKSMC sprzyjają uprawie zboża, gryki, kukurydzy, czy ziemniaków.

Miasta należące do sieci Cittaslow cechuje duża świadomość ekologiczna, której przejawem jest wprowadzanie licznych innowacyjnych i proekologicznych rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska (np. segregacja odpadów, recykling, systemy kontroli jakości gleby, wody i powietrza, wspieranie rozwoju alternatywnych źródeł energii). Na obszarze stowarzyszonych miast funkcjonują liczne gospodarstwa wytwarzające naturalną lokalną żywność, rozwija baza noclegowo-gastronomiczna, w tym prowadzonych przez mieszkańców gospodarstw agroturystycznych. Turystyka w mniejszym stopniu nastawiona jest na masowy ruch turystyczny, za to bardziej na zindywidualizowane formy oraz różnorodność i wysoką jakość ofert. Rośnie liczba szlaków turystycznych (pieszych, wodnych, rowerowych, konnych, itp.), rozwijają się różne formy turystyki, zwłaszcza turystyka alternatywna, opierająca się na zasadzie zrównoważonego rozwoju. Wsparciem dla tego typu działań jest upowszechniana w stowarzyszonych miastach kultura gościnności i zwiększania świadomości życia w jednym z miast Cittaslow wśród mieszkańców.

W sferze społecznej miasta „slow city” cechuje identyfikacja lokalna, rozumiana jako subiektyw-

development of entrepreneurial activity, the creation of formalized structures (associations, associations) and the involvement of the local community in the governance process. This in turn requires the introduction of the principles of open government (called. open government) in the management of the city, characterized by readiness to cooperate with local private and public entities, as well as the use of digital technical and communication tools, in order to increase citizens involvement in city management processes and to guarantee transparency of the city authorities.

The development of the local community noticeable in associated cities contributes to the consolidation of cultural identity and leads to the transformation of the relationship between the state and society, expressing through its development its subjectivity, autonomy and self-government (Parysek, 2001).

Local authorities are open to new initiatives and capable of communicating with the local community, including applications and online platforms that enable participation in the city's life. This results from the authorities conviction that the local development is to be the result of cooperation of the whole society. The task of local authorities is to mobilize and activate the local environment, by creating an appropriate space of relations and connections between the member and the local community. One of the forms of cooperation for joint implementation of public tasks are social local initiatives in such areas as, for example, construction and renovation of road and technical infrastructure, education, activities in the sphere of culture, environment, charity, dissemination of local/regional traditions. Cooperation of power with local stakeholders (private and public entities) is a characteristic feature of city management of the „slow city”. The synergy effect achieved in this way strengthens and accelerates the development of urban areas.

All activities undertaken in „slow cities” aimed at satisfying the needs and improving the quality of life of the local community can not lead to disturbance of the environmental balance and any public or private activity should be adapted to the natural conditions, based on a reasonable use of resources, focused on preventing destruction and environmental degradation (Bogda et al. 2010). Therefore, they should not contradict the principles of sustainable development.

Conclusion

In modern realities of the operation of many small towns, which affect the negative socio-economic phenomena of the search for alternative development models is seen not only as an opportunity but a necessity.

ny stosunek jednostek do całości społeczno-prze-strzennej, jaką stanowi miejsce zamieszkania. Uwagę zwraca również zwiększona aktywność społeczności lokalnej oraz zwiększone zaufanie do władz samorządowych i podejmowanych przez nią działań. Chodzi zarówno o rozwój aktywności przedsiębiorczej, tworzenie sformalizowanych struktur (stowarzyszeń, zrzeszeń) oraz angażowanie się społeczności lokalnej w proces rządzenia. To z kolei wymaga wprowadzenia zasad otwartego rządu (ang. open government) w zarządzaniu miastem, charakteryzujących się gotowością do podejmowania współpracy z lokalnymi podmiotami prywatnymi i publicznymi, a także wykorzystaniem cyfrowych narzędzi technicznych i komunikacyjnych, w celu zwiększenia zaangażowania obywateli w procesy zarządzania miastem i zagwarantowania przejrzystości działań władz miasta.

Dostrzegalny w stowarzyszonych miastach rozwój społeczności lokalnej przyczynia się do ugruntowania tożsamości kulturowej oraz prowadzi do przekształcenia relacji pomiędzy państwem a społeczeństwem, wyrażającym poprzez swój rozwój swoją podmiotowość, autonomię i samorządność (Parysek, 2001).

Władze lokalne są otwarte na nowe inicjatywy i zdolne do komunikowania się z lokalną społecznością, również przez aplikacje i platformy internetowe umożliwiające partycypację w życiu miasta. Wynika to z przekonania władz, iż rozwój lokalny ma być efektem współpracy całego społeczeństwa. Zadaniem władzy lokalnej jest mobilizowanie i uaktywnianie środowiska lokalnego, przez tworzenie odpowiedniej przestrzeni relacji i powiązań między członkami społeczności lokalnej. Jedną z form współpracy w celu wspólnego realizowania zadań publicznych są społeczne inicjatywy lokalne w takich obszarach jak np. budowa i renowacja infrastruktury drogowej i technicznej, edukacja, działalność w sferze kultury, środowiska, działalność charytatywna, upowszechnianie tradycji lokalnej/regionalnej. Kooperacja władzy z lokalnymi interesariuszami (podmiotami prywatnymi i publicznymi) jest cechą charakterystyczną zarządzania miastem „slow city”. Osiągnięty w ten sposób efekt synergii wzmacnia i przyspiesza rozwój obszarów slow miast.

Wszystkie podejmowane w „slow cities” działania zmierzające do zaspokojenia potrzeb i poprawy jakości życia społeczności lokalnej nie mogą doprowadzić do zaburzenia stanu równowagi środowiska a każda działalność publiczna, czy też prywatna powinna być dostosowana do uwarunkowań przyrodniczych, oparta na rozumnym korzystaniu z zasobów, nastawiona na zapobieganie niszczeniu i degradacji środowiska (Bogda i inni 2010). A zatem nie powinny pozostawać w sprzeczności z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Podsumowanie

We współczesnych realiach funkcjonowania wielu małych miast, które dotyczą negatywne zjawiska społeczno-gospodarcze poszukiwanie alternatywnych modeli rozwoju jawi się już nie tylko jako szansa, ale konieczność.

One of them is the „slow city” local development model, which is gaining more and more interest among local authorities and local communities in Poland and around the world.

The analysis led to the conclusion that the implementation of the model of „slow city” guarantees small towns numerous benefits development in the economic, social, spatial, environmental, organizational and image.

Some of the assumptions of the „slow city” model are based on the assumptions of the model having a smart „smart city”, which allows combining the possibilities of both models. The „slow city” model ensures optimal and intelligent use of the endogenous resources of a small town.

This is an important solution because the analysis of the „slow city” model leads to the conclusion that there is no single universal model for the development of small towns, which encourages the search for hybrid models using the assumptions of various models and concepts. An example would be, therefore, proposed by E. Farelnek and A. Stanowicką (2016) model „smart slow city”, which is a combination of two concepts of development: „Smart City” and „slow city”.

Jednym z nich jest model rozwoju lokalnego „slow city”, który zyskuje coraz większe zainteresowanie wśród władz i społeczności lokalnych małych miast w Polsce i na świecie.

Przeprowadzona analiza pozwoliła stwierdzić, że wdrożenie modelu „slow city” gwarantuje małym miastom liczne korzyści rozwojowe w sferze gospodarczej, społecznej, przestrzennej, przyrodniczej, organizacyjnej i wizerunkowej.

Niektóre z założeń modelu „slow city” są zbierze z założeniami modelu miasta inteligentnego „smart city”, co umożliwia łączenie możliwości obu tych modeli. Model „slow city” zapewnia bowiem optymalne i inteligentne wykorzystanie endogenicznych zasobów małego miasta.

Jest to rozwiązanie o tyle istotne, iż przeprowadzona analiza modelu „slow city” prowadzi do wniosku, że nie ma jednego uniwersalnego modelu rozwoju małych miast, co skłania do poszukiwania modeli hybrydowych wykorzystujących założenia różnych modeli i koncepcji. Przykładem może być zatem proponowany przez E. Farelnek i A. Stanowicką (2016) model „smart slow city”, będący połączeniem dwóch koncepcji rozwoju: „smart city” i „slow city”.

References/ Literatura:

- Adamowicz, A. (ed.) (2003). *Strategie rozwoju lokalnego. Aspekty instytucjonalne*. Warszawa: SGGW.
- Allwinkle, S., Cruickshank, P. (2011). Creating Smart-er Cities – An Overview. *Journal of Urban Technology*, 18(2), 1-16. <https://doi.org/10.1080/10630732.2011.601103>
- Augustyn, A. (2011). Idea Cittaslow jako koncepcja zrównoważonego rozwoju małych miast. *Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego*, 25, 745-757.
- Bagdziński, S.L. (1994). *Lokalna polityka gospodarcza (w okresie transformacji systemowej)*. Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
- Banachowicz, B., Danielewicz, J. (2006). Współrzędzenie jako czynnik zrównoważonego rozwoju miast-przykład Łodzi. W: J. Ślodziński, D. Rajchel (ed.), *Polityka zrównoważonego rozwoju oraz instrumenty zarządzania miastem* (p. 59-76). Opole: Uniwersytet Opolski.
- Bańko, M. (1961). *Inny słownik języka polskiego*. Warszawa: PWN.
- Blakley, E.J. (2002). *Planning of local economic development. Theory and the practice, 3th edition*. Thousand Oaks Thousand Oaks: Sage Publ.
- Bogda, A., Kabała, C., Karczewska, A., Szopka, K. (2010). *Zasoby naturalne i zrównoważony rozwój*. Wrocław: Wyd. UP we Wrocławiu.
- Brol, R. (ed.) (1998). *Zarządzanie rozwojem lokalnym. Studium przypadku*. Wrocław: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.
- Brol, R. (2006). Czynniki rozwoju regionalnego. W: D. Strahl (red.), *Metody oceny rozwoju regionalnego* (p. 16-22). Wrocław: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. O. Langego we Wrocławiu.
- Brol, R. (1998). Rozwój lokalny - nowa logika rozwoju gospodarczego. W: M. Obrębalski (red.), *Gospodarka lokalna w teorii i praktyce* (s. 11-15). Wrocław: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.
- Dolata, S. (1998). *Funkcjonowanie samorządu terytorialnego - doświadczenia i perspektywy*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.
- Farelnek, E., Stanowicka, A. (2016). Smart city, slow city and smart slow city as development models of modern cities. *Olsztyn Economic Journal*, 11(4), 259-370.
- Florida, R. (2002). *The Rise of the Creative Class: and How it's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life*. New York: Basic Books.
- Florida, R. (2005). *Cities and the Creative Class*. New York: Harper Business. <https://doi.org/10.4324/9780203997673>
- Giffinger et al. (2007). Smart Cities – Ranking of Ranking of European Medium – Sized Cities, Research Report, Vienna University of Technology. Pobrane z: http://www.smart-cities.eu/download/smart_cities_final_report.pdf
- Gorzelański, G. (1989). *Rozwój regionalny Polski w warunkach kryzysu i reformy. Rozwój regionalny. Rozwój lokalny, samorząd terytorialny*. Warszawa: Wydawnictwo IGP UW.
- Gralak, A. (2006). *Rozwój regionalny - zagadnienia ogólne*. Warszawa: SGGW.
- Jewtuchowicz, A. (1995). Strategie rozwoju dużych miast i ich wpływ na proces transformacji gospodarczej. W: R. Domański (ed.), *Strategie rozwoju wielkich miast* (p. 83-102). Warszawa: PAN KPZK.
- Knox, P. (2005). Creating ordinary places: Slow cities in a fast World. *Journal of Urban Design*, 10(1), 1-11. <https://doi.org/10.1080/13574800500062221>
- Korenik, S. (1999). *Rozwój regionu ekonomicznego na przykładzie Dolnego Śląska*. Wrocław: Wydawnictwo AE we Wrocławiu.

22. Kosiedowski, W. (2008). Zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym. W: Z. Strzelecki (ed.), *Gospodarka regionalna i lokalna* (p. 221-242). Warszawa: PWN.
23. Koźuch, A. (2011). Rola samorządu terytorialnego we wspieraniu rozwoju lokalnego. W: A. Koźuch, A. Naworól (ed.), *Instrumenty zarządzania rozwojem w przedsiębiorczych gminach* (p. 41-56). Kraków: Instytut Spraw Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego.
24. National Strategy for Regional Development 2010-2020. Downloaded from: <https://www.mr.gov.pl/strony/zadania/polityka-rozwoju-kraju/zarządzanie-rozwojem-kraju/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego/>.
25. Kuchmacz, B. (2016). *Kapitał społeczny jako czynnik rozwoju lokalnego*. Warszawa: Wydawnictwo CeDeWu.
26. List of cities belonging to Cittaslow - as of July 2018. Downloaded from: http://www.cittaslow.org/sites/default/files/content/page/files/246/cittaslow_list_july_2018.pdf
27. Markowski, T. (2008). Teoretyczne podstawy rozwoju lokalnego i regionalnego. W: Z. Strzelecki (ed.), *Gospodarka regionalna i lokalna* (p. 13-28). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
28. Markowski, T. (2004). Konkurencyjność i innowacyjność polskich regionów wobec akcesji do UE. W: *Ekonomiczno-organizacyjne uwarunkowania rozwoju regionu-teoria i praktyka* (p. 201-204). Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
29. Mazur-Belzyt, K. (2014). Współczesne podstawy rozwoju małych miast na przykładzie sieci miast Cittaslow. *Problemy rozwoju miast. Kwartalnik Naukowy Instytutu Rozwoju Miast, XI(III)*, 39-45.
30. Mierzejewska, L. (2009). *Rozwój zrównoważony miasta. Zagadnienia poznawcze i praktyczne*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Adama Mickiewicza.
31. The international statute of the Cittaslow Towns of June 21, 2014. Downloaded from: http://cittaslowpolska.pl/images/PDF/miedzynarodowy_statut_cittaslow.pdf
32. Myna, A. (1998). Rozwój lokalny, regionalne strategie rozwoju, regionalizacja. *Samorząd Terytorialny*, 11, 30-48.
33. Nowińska, E. (2000). Strategiczne planowanie rozwoju gmin na przykładzie gmin przygranicznych. W: B. Gruchman, F. Walk, E. Nowińska (ed.), *Strategie rozwoju lokalnego na przykładzie gmin pogranicza polsko-niemieckiego* (p. 71). Poznań: Wyd. Akademii Ekonomicznej.
34. Pająk, K. (2011). *Samorząd terytorialny i jego wewnętrzna transformacja*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
35. Parysek, J. J. (1995). Wybrane problemy teoretyczno-metodologiczne gospodarki przestrzennej, wynikające z Ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 7 lipca 1994 r. W: J. J. Parysek (ed.), *Rozwój lokalny: zagospodarowanie przestrzenne i nisze atrakcyjności gospodarczej* (p. 33-36). Warszawa: PWN.
36. Parysek, J. J. (2001). *Podstawy gospodarki lokalnej*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
37. Radstrom S. (2011). A place-sustaining framework for local urban identity: An introduction and history of Cittaslow. *Italian Journal of Planning Practice*, 1, 91-113
38. Sekuła, A. (2005). Bariery rozwoju lokalnego. W: B. Filipiak, A. Szewczuk, Z. Zychowicz (red.), *Samorząd terytorialny w zintegrowanej Europie* (p. 587-600). Zeszyty naukowe (no 401). Szczecin: Uniwersytet Szczeciński.
39. Semmens, J., Freeman, C. (2012). The Value of Cittaslow as an Approach to Local Sustainable Development: A New Zealand Perspective. *International Planning Studies*, 17(4), 353-375. <https://doi.org/10.1080/13563475.2012.726851>
40. Servon, L. J., Pink, S. (2015). Cittaslow: going glocal in Spain, *Journal of Urban Affairs*, 37(3), 327-340. <https://doi.org/10.1111/juaf.12169>
41. Sienkiewicz, M. W. (2016). Strategia rozwoju lokalnego jako podstawa koncepcji promocji gminy. W: K. Muszyńska (ed.), *Marketing jednostek terytorialnych. Przykłady z Polski* (s. 197-213). Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
42. Smart Cities Report – Ranking of European Medium – Sized Cities. Pobrane z: http://www.smart-cities.eu/download/smart_cities_final_report.pdf.
43. Development strategy for the Barczewo Commune for the years 2015-2022. Downloaded from: <http://barczewo.bip.net.pl/?a=3932>.
44. Bartoszyce Commune Development Strategy for 2015-2022. Downloaded from: http://bip.gmina-bartoszyce.pl/system/obj/3385_Projekt_-_Strategii_Rozwoju_Gminy_Bartoszyce_na_lata_2015-2022.pdf.
45. Strategy for the development of the Biskupiec commune for the years 2014-2020. Downloaded from: http://www.gminabiskupiec.pl/asp/pliki/aktualnosci_2010/strategia_2014_2020.pdf.
46. Program for the development of the commune and the town of Bisztynek until 2025. Downloaded from: http://www.bisztynek.pl/asp/pliki/do_pobrania_2015/program_rozwoju_gminy_i_miasta_bisztynek_do_2025_roku_wlasciwy.pdf.
47. Strategy for the development of Commune and City Działdowo for the years 2015-2025. Downloaded from: <http://bip.dzialdowo.eu/artukul/832/3089/strategia-rozwoju-gminy-miasto-dzialdowo-na-lata-2015-2025>.
48. Development strategy for the Dobre Miasto Commune up to 2020. Downloaded from: http://bip.dobremiasto.com.pl/10007/Strategia_Rozwoju_Gminy/.
49. Development strategy for the Głubczyce Commune in 2001. Downloaded from:
50. Strategy for social and economic development of the Gołdap commune up to 2025. Downloaded from: http://bip.goldap.pl/files/fck/278/Strategia-_zalacznik_nr_1.pdf.
51. Development strategy of the Górowo Hławieckie commune for the years 2014-2021. Downloaded from: http://gorowoil-ug.bip-wm.pl/public/get_file_contents.php?id=280373.
52. Development strategy of the Jeziorany Commune for the years 2014-2024. Downloaded from: https://jeziorany.com.pl/file-admin/user_upload/Aktualnosci/0.strategiaRozwoju.pdf.
53. Kalety City Development Strategy until 2025. Downloaded from: [http://bip.kalety.pl/upload/Zalacznik%20Nr%201%20\[Strategia%20Miasta%20Kalety\].pdf](http://bip.kalety.pl/upload/Zalacznik%20Nr%201%20[Strategia%20Miasta%20Kalety].pdf).
54. Strategy for socio-economic development of the Lidzbark Commune for 2015-2020. Downloaded from: <http://bip.umig.lidzbark.pl/artukul/66/653/strategia-rozwoju-spoeczno-gospodarczego-gminy-lidzbark-na-lata-2015-2022>.
55. Development strategy for the Lidzbark Warmiński commune for the years 2015-2025. Downloaded from:
56. Development strategy for the Lubawa Commune for the years 2016-2025. Downloaded from: http://bip.gminalubawa.pl/76/947/Strategia_Rozwoju_Gminy_Lubawa_na_lata_2016-2025/.
57. Development strategy for the Murowana Goślina commune for the years 2013-2020. Downloaded from: http://bip.murowana-goslina.pl/wiadomosci/9836/wiadomosc/343223/strategia_rozwoju_miasta_i_gminy_murowana_goslina.

58. Strategy for the development of the Nidzica commune for the years 2014-2022. Downloaded from: https://bip.nidzica.pl/180/2403/Strategia_Rozwoju_Gminy_Nidzica_na_lata_2014_-_2022/.
59. Development strategy for the Nowe Miasto Lubawskie commune for the years 2016-2025. Downloaded from: http://www.bip.gminanml.pl/76/1991/Strategia_Rozwoju_Gminy_Nowe_Miasto_Lubawskie_na_lata_2016-2025/.
60. Development strategy for the Nowy Dwór Gdański commune for the years 2014-2020. Downloaded from: <http://www.bip.miastonowydwor.pl/?cid=276>.
61. Strategy for the development of the City and Commune of Olsztynek for the years 2014-2020. Downloaded from: <http://bip.olsztynek.pl/component/search/?searchword=strategia%20rozwoju&searchphrase=all&Itemid=101>.
62. Strategy for the development of the City and Commune of Orneta for 2016-2023. Downloaded from: <https://www.orneta.pl/plik,62,prezentacja-strategia-miasto-i-gmina-orneta-pdf.pdf>.
63. Development strategy for the Rejowiec Fabryczny commune for the years 2016-2020. Downloaded from: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:ZTXZyFIAhHoJ:pasym.bip.visacom.pl/component/phoca-download/category/1497-rejestr-uchwal-rady-miejskiej-w-pasymiu-kadencja-2014-2018.html%3Fdownload%3D5062:zaczynik-do-uchway-xvii-115-2016+&cd=1&hl=pl&ct=clnk&gl=pl>.
64. Strategy for the development of the Prudnik commune for the years 2010-2020. Downloaded from: <https://bip.prudnik.pl/3251/wyniki-wyszukiwania-bip.html?Search=&Key=strategia+rozwoju>.
65. Development strategy for the Rejowiec Fabryczny commune for the years 2007-2020. Downloaded from: <https://ugrejo-wiecfabryczny.bip.lubelskie.pl/index.php?id=153>.
66. Development strategy for the Reszel Commune until 2020. Downloaded from: http://bip.warmia.mazury.pl/reszel_gmina_miejsko_-_wiejska/system/pobierz.php/strategia%20rozwoju%20gminy%20reszel.pdf?id=103.
67. Strategy for the development of the Rzgów commune for the years 2014-2020 http://www.gminarzgow.pl/new/dokumenty/projekty/SRG_RZGOW_30052014.pdf
68. Strategy for the development of the Ryn Town and Commune for the years 2010-2020. Downloaded from: http://www.bip.miastoryn.pl/system/obj/1877_UCHW._Nr_VI_56_11.pdf.
69. Website of the Polish National Network of Cittaslow Cities. Downloaded from: <http://cittaslowpolska.pl/index.php/pl/o-cittaslow>.
70. Szewczuk, A. (2011). *Rozwój lokalny i regionalny – główne determinanty*. W: A. Szewczuk, M. Kogut-Jaworska, M. Zioło (red.), *Rozwój lokalny i regionalny. Teoria i praktyka* (p. 13-88). Warszawa: Wydawnictwo C.H.Beck.
71. Sztando, A. (1998). Oddziaływanie samorządu lokalnego na rozwój lokalny w świetle ewolucji modeli ustrojowych gmin. *Samorząd Terytorialny*, 11, 12-29.
72. Trojanek, M. (1994). *Oddziaływanie władzy lokalnej na efektywność przedsięwzięć innowacyjnych*. Poznań: Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, series II, no 137. Praca Habilitacyjna.
73. The Act of December 6, 2006 on the principles of conducting development policy, Dz.U. 2006 No. 227 item 1658. Downloaded from: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20062271658/T/D20061658L.pdf>, 3.05.2018r.
74. The Act of 8 March 1990 on municipal self-government (Article 18 paragraph 2 item 6a), Journal of Laws no. 2016 item 446. Downloaded from: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19900160095>, 3.05.2018r.
75. The Act of 5 June 1998 on powiat self-government (Article 12, item 9a), Dz.U. from 2015 item 1445. Downloaded from: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19980910578>, 3.05.2018r.
76. Warczak, M. (2015). Endogeniczne i egzogeniczne czynniki rozwoju gospodarczego z perspektywy finansów gminy, *Współczesna Gospodarka*, (no 4/2015), 111-122.
77. Winiarski, B., Patrzałek, L. (1994), *Promowanie rozwoju lokalnego i regionalnego*. Warszawa: Wydawnictwo Samorządowe FRDL.
78. Wojtasiewicz, L. (1996). Czynniki i bariery rozwoju lokalnego w aktualnej polityce gospodarczej Polski. W: M. Obrębalski (ed.), *Gospodarka lokalna w teorii i w praktyce* (p. 13-22). Wrocław: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. O. Łangego we Wrocławiu.
79. Area and number of inhabitants of Cittaslow cities/communes. Downloaded from: www.stat.gov.pl.
80. Area and number of inhabitants of Cittaslow cities/communes. Downloaded from: www.polskawliczbach.pl.